

SZÍNHÁZ

1999. FEBRUÁR

Kiss Csaba

KISVÁROSI LADY MACBETH

Tragikus történet egy-két részben

Nyikolaj Leszkov kisregénye nyomán
(Fordította: Gyöngyi László)

SZEREPLŐK:

KATYERINA LVOVNA
SZERGEJ FILIPPICS, béres
ZINOVIJ BORISZICS, Katyerina férje
MATVEJ ATYA
BÍRÓ
MOSZVAI FEGYŐR
BORISZ IZMAJLOVICS, Katyerina apósa
ELÖLJÁRÓ
ÖREG FEGYŐR
AKSZINYA TYIMOFEJEVNA, cseléd
FIONA BELOV, fegyencnő
TRIFON, béres
IVAN AKIMOVICS, fegyenc FEGYA,
Zinovij unokaöccse, árva
SZONYETKA BUGYIN, fegyencnő

1. jelenet DISZNÓÖLÉS

Jóllakott rőfögés. Izmajlovék disznóöléshez készülnek. Szergej, a fiatal béres fogja levágni - úgy irányítja a munkálatokat, mint egy sebész-, üstöt, fenőkövet, szalmát, kötelet, forró vizet, fűszereket kér. Énekel, parancsolgat, veri a ritmust az üstön. Lázasan tesz-vesz mindenki, Akszinya a pincétől a padlásig rohangál, Trifon, a kocsis szalad a kezébe adott tárgyakkal. A disznó békésen rőfög. A kinti sürgés-forgás ellentéte a hálószoba. Csend, álló levegő. Katyerina az ágyban fekszik. Időnként benéz hozzá a férje, Zinovij Boriszics, nyájasan, vággyal, s az apósa, Borisz Izmajlovics - mogorván, szemrehányóan.

Fegya, az árva unokaöcs a földnyi hóhullásban vadul játszik, egy kis szekérral robot le a lejtőn, majd vissza és újra. Trifon is bekapcsolódik a játékba, egyre vadabb csúszkálás, szembekötősdí

FEGYA Helyet az árvának! Féltre az árva útjából! Triska, húzd a kocsit!
Húzd az árvat, Trifon!

ZINOVIJ Nem szégyelled magad, Fegya! Nem illik azt kiabálni, hogy árva vagy.

BORISZ Mit keresel itt, Triska?! *(Meggpofozza)* Verés nélkül már nem is tudsz meglenni, mi?

SZERGEJ Hozza már valaki a kötelet! Akszinya! Tálat a vérnek!
Fenőkövet s egy tiszta rongyot!

BORISZ Hé, Trifon! Akszinya! Alusztok!?

Trifon elrohan, Borisz Akszinyát keresi. Fegya és Zinovij együtt marad

FEGYA Akkor húzzál te, Zinovij bátyám!

ZINOVIJ Többé ne mondd azt, hogy árva vagy! Még azt hiszik, hogy nem tartunk jól...

FEGYA Jó, jó... Húzz egy kicsit!

BORISZ Elég a játékból, Fegya! Egy kereskedőgyerek nem lehet ilyen léha.

Fegya köhög

Egy nap a tiéd lesz itt minden, hát úgy viselkedj.

Fegya köhög, görnyesztő tüdőbeteg-roham

(Beviszi a gyereket Katyerinához) Katyerina Lvovna! Miért nem vigyázol egy kicsit a gyerekre?! A végén megint megbetegszik, aztán kinlódhatunk vele. Legalább ennyi hasznodat vegyük! *(EI)*

FEGYA Odajöhetnek magához, néném?

KATYERINA Előbb végy harisnyát! Kérd meg Akszinyát...

AKSZINYA *(harisnyát húz a gyerekre, megdörzsöli a lábát)* De forró vagy, Fegyuska!

SZERGEJ Akszinya, hozd már a vizet! Így éjfélleg sem végzünk. *(Víz az üstöt)* És bazsalikomot a kolbászba!

AKSZINYA Ráér az, Szerjzsa! Hiszen még él. Meg akarod etetni vele?

SZERGEJ Minden legyen kéznél! Ne vitatkozz, hozd már! ZINOVIJ *(apjának)* Ügyes fiú ez a Szergej. Van benne akarás, nem?

Hogy ugráltatja a társaságot... Hozd ezt, hozd azt! Serényen, Szergej!

SZERGEJ Zinovij Boriszics, nem akarja megvakarni a hátát? Legyen néhány jó perce, mielőtt elvérzik...

ZINOVIJ Dehogynem! Menj, igyál egy kortyot! Ott van a szobában. Menj be nyugodtan.

AKSZINYA Gyere, Trifon, tartsd a létrát!

SZERGEJ A szalma miért nincs itt?!

BORISZ Menj, vidd a szalmát! Én tartom a létrát. *(Felmászik Akszinya után, megszorogatja)*

Trifon nézi őket, nagyokat nyel, zavartan álldogál. Neki is tetszik a szakácsnő

AKSZINYA Most hova a fészkes fenébe nyomol?

BORISZ Bazsalikomot szedni...

AKSZINYA Mindketten leesünk... Eresszen el! Menjen már le innen!

BORISZ No, ne kiabálj velem! Csak megszorogatlak. Nekem is jó, neked is, akkor minek sápitózol? *(Trifonnak)* Te meg mit bámulsz? Nincs dolgod?!

Közben Szergej odamegy a hálószobájához, beles. Károg egyet a nőnek, vad, sötét torokhangon. Katyerina megijed, majd elneveti magát. Fegyva lopva nézi őket. Borisz is észrevette a szobába lépő Szergejt. Utánaoson. Hallgatózik

SZERGEJ Azt hitte, egy holló, mi? Csak egy kortyra jöttem. (Iszik)
Nem kér?

KATYERINA Köszönöm, nem. Végeztek már?

SZERGEJ Nem, nincs elég segítség. Maga nem segítene?
Foghatná a tálat...

KATYERINA Nem bírom nézni a vért.

BORISZ (belép) Egyszerű parasztlány vagy, mit nem bírsz nézni a véren!? Talán nálatok a disznó a saját torkát vágta el?

SZERGEJ Az remek disznó lehetett, Borisz Izmajlovics. Ezzel a döggel jól meg fogunk izzadni... No, köszönöm az italt. (Kijön)
Hé! Akszinya, tálat a vérnek! Gyerünk már! Így soha nem végzünk.

KATYERINA Miért néz így?

BORISZ Nincs benned élet, lányom. Nagyon fejedbe szállt a jólét.

KATYERINA Dehogyan szállt, Borisz Izmajlovics! Szívesen kimozdul-

nék innen. Segíthetnék Akszinyának, hurkát tölteni... (Magára kapja ruháit, indulna ki fele)

BORISZ No, no! Nem azért mondtam. Tőlem heverhetsz, amennyit akarsz. Csak gyereket szülj, más dolgod nincsen...

ZINOVIJ (belép) Miért nem hagyja békén, apám!?

KATYERINA Zinovij Boriszics, engedd, hogy segítsék Akszinyának, itt megöl az unalom. A hurkatöltésnél hasznomat vennék, lány-koromban mindig én csináltam.

ZINOVIJ Nem vagy te cseléd, Kátya, hogy hurkát tölts! Azt akarom, hogy szép maradj, hogy mindig gyönyörűség legyen megölelni téged... (Leveszi a nő felsőruháit, szelíden, erőszakkal)

KATYERINA De hát egész nap csak fekszem itt... Unatkozom, Zinovij.

ZINOVIJ Játssz Fegyával, nagyon egyedül van szegény. Hé, Fegyva, gyere, Katyerina nénéd olvas neked valamit.

FEGYVA Igazán? (Rajongva bebújik Katyerina mellé az ágyba, hozzásimul)

ZINOVIJ Nagyon kérem, hagyja békén Kátyát, apám! (Kimegy)

BORISZ Hát bántottalak én?! Tőlem délig alhatsz, estig nyújtózkodhatsz. Csak szüld már egy gyereket a fiannak! Leányt, fiút, mindegy. Csak szüld végre meg!

KATYERINA De hiszen szülnék én, Borisz Izmajlovics, hogyan szülnék. Ne keserítsen! Tehetek én erről?

BORISZ Miért mentél férjhez? Miért láncoltál magadhoz egy férfit, te meddő!

Felhangzik a disznóvágás nyitánya -az állat kétségbeesett visítása. Borisz kisiet a szobából

FEGYVA Mi az, hogy meddő, néném?

KATYERINA Nem vagyok a nénéd!

A disznóölés csúcsa - a ledőlés

Megszúrták.

A disznó végvonaglása - Katyerina látomása. Időmúlás

2. jelenet MEDDŐSÉG ÉS IMA

A disznóölés után házi istentisztelet Szűz Mária ikonjánál. Katyerina a kép előtt térdel. Borisz és Zinovij bejön. Fegyva felkapaszkodik a gerendára, mint egy aludni készülő madár

BORISZ Derék disznó volt, két év alatt négyszer ellett, tízet, tizenkettőt, s aztán kétszer tizennégyet. S mennyi pénzt fiait! Meglesz az erdőd, Zinovij, ha addig élek is. (Meggyújtja a gyertyát az ikon előtt) Katyerina Lvovna, Zinovij fiam! Egy ilyen áldott nap végén kérjük együtt az urat, hárítsa el rólatok az átkot. Mert ez a meddőség nem egyéb, mint rontás, átok.

ZINOVIJ Add, Uram, hogy hű szolgálólányod, Katyerina Lvovna méhe megtermékenyüljön!

BORISZ Kérleld te is! Könnyörőjél tiszta szívből, Katyerina Lvovna! Térdelezzek le, kérjétek együtt!

KATYERINA Szűzanya, adj nekem s Zinovij Boriszicsnak gyereket! Mária, add, hogy megfogadjak!

FEGYVA Add, Istenem, hogy hulljon a hó!

BORISZ Fegyva! Ide hozzám! Énekeljünk! (Vezeti a szót: „Tisztasággal ékes Szűzanya”. Úgy énekel a kis Jézusról, mintha az a saját vágya várt utóda lenne)

TRIFON (közben kint az udvarban) Egész nap nyúzzák az embert, este meg imádkoznak! Mintha ezzel letudnák a bűnt.

AKSZINYA Ne morogj, Triska! Menj, feküdj le!

TRIFON Ma este jöhetek hozzád?

AKSZINYA Előbb mutasd meg, hogy miféle ember vagy. TRIFON

De hogy mutassam meg, ha mindig elkergetsz? AKSZINYA Szó nélkül túrted, hogy az a vén kecske fogdosson. TRIFON De hát...

Mit tehettem volna? Na, Akszinyuska! AKSZINYA Úgy látszik,

csak estefele jön rád a szeretet, mert ahogy

lemegy a nap, máris itt lebzszelsz körülöttem! No menj, engedd el a kutyát!

Az ének véget ér

FEGYVA Mi az a meddőség, nagytata?

BORISZ Ezt te még nem érted.

ZINOVIJ Miért ne értené! Az, Fegyva, amikor az embernek nincs gyereke... Nem születik.

FEGYVA Na látja, nagytata, hogy értem. Hogyne érteném. Akszinya három hónapja szült, láttam.

BORISZ Láttad? Átkozott kölyke!

Fegyva hallucinációja: a szülés

KATYERINA Kítől?

FEGYVA Magától... Teljesen magától... Nem volt ott senki...

BORISZ Feküdjetek le! Jó éjszakát!

Szergej érkezik kintről. Egy pillanatra összenéznek Katyerinával. Zinovij és Katyerina némán lefekvéshez készülődik a hálószobában. Szergej a zsákok között csinált helyet magának. Akszinya odaoson hozzá

AKSZINYA Ne aludj itt kint, Szerjzosa, még megront valaki. Gyere, csináltam neked jó fekhelyet, a szoknyámból.

SZERGEJ Nem akarok én senki szoknyáján aludni. Jó nekem itt kint, az ég alatt. Van hely... (Énekel)

AKSZINYA Ezt neked csináltam... (Hímzett derékövet vesz elő)

Szergej mosolyogva túri, hogy Akszinya átölelje a derekát, és megkösse az övet. Közben a szobában

KATYERINA Vér van az arcodon.

ZINOVIJ A disznóé lehet...

A nő kijön vízért. Észreveszi a derékóval foglalatkoskodókat. Megtölti a mosdótálat vízzel. Visszamegy

AKSZINYA Minek énekelsz folyton, Szerjzosa?

4. jelenet NEVETÉS

SZERGEJ Micsoda kérdés! Jókedvemben.
AKSZINYA No, nem jössz be? Nyitva hagyom az ajtót...
SZERGEJ Nem.

TRIFON Hát ti itt vagytok?

AKSZINYA Te meg mi az atyaúristent jársz folyton a nyomomban?

Az anyád vagyok én, vagy mi?! Mit akarsz?

TRIFON Éhes vagyok, Akszinya... Meg késő is van, le kéne feküdni. AKSZINYA Hát feküdj le! Tudod, hol az ágy! (El)

SZERGEJ Nem jól van ez így, Triska! Keményen kell fogni a nőket. Nem baj, reggel megtáncoltatjuk! (Es károg egyet)

3. jelenet SZERETKEZÉS

Közben a hálószobában Zinovij mosakszik. Katyerina megtörlí férje mellét, majd elkezd felrázni a párnát. Szergej énekel a háttérben: „Fekete éj, kerül az álom...”

ZINOVIJ Ne ilyen lágyan, édesem, összecsomókásodik a toll, aztán mindenfelét álmodik az ember... Így, jó keményen!

Lapos, kemény párna. Ő maga püföli hosszasan, akkurátusan, erővel, majd átadja a nőnek

Jól van, ügyes vagy, s mosta dunyhát is. Olyan szép vagy, Kátya! Komoly az arcod... Szeretek nézni. Rázd fel alaposan, legyen könnyű az álmunk!

BORISZ (a szomszéd szobában) Ej, de felráznám én is! Minél öregebb az ember, annál jobban belebújik az ördög a csontjába, a velejébe is beeszi magát. De bolond is az öregember, Szűzmária! Alig bír felkelni, fáj mindene, de úgy kívánja, hogy még a nyála is kicsöppen...

FEGYA Mit kívánsz, nagytata?

BORISZ Majd megtudod... Aludj! (Imádkozni kezd)

Fegyva kioson mögötte, megkerüli a házat, beles a hálószoba ablakán. Katyerina áll a ágy karfájára támaszkodik, férje a paplan alatt liheg, hörög, vonaglik

(A másik szobában hallgatja) Nyomd meg jól, Zinovka, nyomd meg alaposan! Oh, Szűzmária, bárcsak megfoganna! Isten szent anyja, hallgass meg!

TRIFON (észreveszi a leskelődő Fegyát. Kuncogva melléosen)

Hát te mit csinálsz itt?

FEGYA Psz! Milyen szép a néni!

Nézik a kielégüléshez közeledő párt

AKSZINYA (kijön a kuckójából) Szégyelld magad, Triska! Ilyesmiket mutogatsz a gyerekeknek! Menj, Fegyva, bogaram, feküdj le.

Gyerekek el. A szobából egyre vadabb lihegés. Trifon nézi Akszinyát

Mit bámulsz, mi?! No, tűnj el, te szégyentelen!

ZINOVIJ (kiszakad belőle az öröm) Kátya, drága Kátya!

(Lehanyatlík, csend) Holnap megveszem az erdőt.

KATYERINA (riadtan) Sokáig leszel távol?

ZINOVIJ Két hónap, három, míg meg nem találom. Gyönyörű erdőt akarok. Világosat, könnyű lombút, mint a hajad...

Erdőzúgás - Zinovij látomása. Időmúlás

Hajnal. Zinovij útra készen apja ágyánál

BORISZ (felriad) Mész?

ZINOVIJ Indulnék, apám. Ha ideadná a pénzt...

BORISZ Sok pénz az, ne vidd mind magaddal.

ZINOVIJ De hát kétszer járjak?

BORISZ Válaszd ki, foglalózd le, majd én jövök s kifizetem.

ZINOVIJ Jó, majd írok, ha megtalálom. Vigyázzon Katyerinára! (Indulna)

BORISZ Ne vegyél bükköt, könnyen reped a fája, gyenge lábakon áll. Tölgyet se, kevés a fa benne. Juhart se, rothad a bele.

Fenyvest végy, Zinovij! Fenyvest!

ZINOVIJ Fenyvest?! De hát az olyan sötét.

Közben nevetés hátulról. Szergej és Trifon lefogják az alvó Akszinyát, és beledugják egy méretes kenderzsákba. Két oldalról szorongatják, gyömszöklik a kapálózó nő

BORISZ Na és! Vágunk egy szép tisztást bele, s olyan házat rittyentesz oda, hogy míg világ a világ, abban fog lakni minden utódunk. (A béreseknek) Hé, csendesebben ott hátul! Szóval jól nézd meg, Zinovka, ne hamarkodj el!

ZINOVIJ Legyen nyugodt, jó szemem van...

Fegyva köhög

Meg kellene nézetni az orvossal, nem gondolja, apám? BORISZ Jó, magammal viszem a városba, itthon úgyszólván csak tátja a száját.

Na, öltözz, nagypapa szeme fény!

ZINOVIJ Hát akkor... Isten áldja, apám.

BORISZ Katyerina hol van? El sem búcsúzik tőled? (Bezörget a háló ablakán)

A nő felriad

Hé, Katyerina Lvovna!

ZINOVIJ Hagyja! Alszik. Elbúcsúztam tőle az este.

BORISZ Hallottam! Ne keseredj el, fiam, nem mindig a mag a hibás... Imádkozom, hogy megfogadjon. Na, Isten áldjon.

Zinovij el

Öltözz, Fegyva, megyünk mi is. Akszinya! Merre vagy, te álomszuszek? (Keresi az udvaron Akszinyát)

Szergejék a zsákot a mérleghez cipelik. Fegyva észreveszi a játékot, félig meztelenül, mosolyogva téblábol Szergej mellett. Katyerina is kiles az ablakrésen. Elvezi a két férfi „küszködését”, önkéntelenül elneveti magát

AKSZINYA (a zsákból) Triton! Ha nem engedsz el, megnyúzlak!

Hallod, Trifon?

TRIFON De hát nem én!! Nem én találtam ki, Akszinya Tyimofejevna! Engedj el, Szerjözsa!

BORISZ Hé, Szergej! Nem láttad Akszinyát?

SZERGEJ Alszik még, nem?

BORISZ Hát minden nő álomkóros lett! Hol vagy, te átkozott!? Hé, Akszinya! Gyere, add fel a bundámat! (Végül egyedül tornázza bele magát a nagy rőt bundába)

Katyerina a zsaluk mögött hallgatózik, mikor megy már végre el az apósa

FEGYA Megyek, elbúcsúzom a nénikétől. *(Benyit a hálószobába)*

Katyerina visszaugrik az ágyba, teszi magát, hogy alszik. Fegyva a nő mellé térdel, és finoman szétteríti haját a párnán. Gyönyörű, minta nap

SZERGEJ Gyere, Triska, mérjük meg! Megvan ez vagy nyolcvan kiló!
Emeld meg! Egy, két... hááá...
AKSZINYA Tegyetek le, gazemberek! Ezért még számolunk, Trifon!
SZERGEJ No, emeld te is! Hóóóórukk!

Elejtik, nevetnek

BORISZ De jó kedvetek van!
SZERGEJ Muszáj, Borisz Izmajlovics, olyan nehéz a zsák, hogy szomorúan meg sem tudnánk emelni.
BORISZ Miért tömitek úgy meg? Es ha kireped!?
TRIFON Nem reped ez ki... Bírja!

Szergej felnevet Trifon elszólásán, Borisz azt hiszi, rajta mulat-nak

SZERGEJ Trifon tömi így meg, Borisz Izmajlovics. Legalább egy mázsa...
Emelje meg maga is!
BORISZ Jó súlya van, annyi szent! Mint egy adventi disznónak... Te meg mit röhögsz folyton, Trifon? No, mondd meg, mit röhögtél!
TRIFON Szerintem, azért olyan nehéz, mert nedves... Nedves, mert...

Szergej röhög

Mert nem tudott kiszáradni... Szóval nedves, érte?
BORISZ Akkor terítsétek ki a napra, hadd száradjon! No terítsétek ki! Most mit röhögsz, te átkozott!?
TRIFON Szergejen nevetek, isten bocsásson meg... Milyen arcot vág...
BORISZ No, terítsd ki, Szerjozsa, egy-kettő! Ne tátsd a szád, gyerünk!
SZERGEJ Az nem lenne jó, uram, megrághatja a patkány...
BORISZ S a kékkő mire való? Szórjátok körbe kékkővel, attól megdöglök az átkozott patkány, s akkor nem rágja meg... Most meg mi a fészkes fenét röhögsz!?
TRIFON Elképzelttem a döglött patkányt, amint rágja szegény... SZERGEJ Többet nem engedem, hogy így megtömje, Borisz Izmajlovics. Csak módjával, mondjuk, félig!

Kirobban belőlük a visszafojtott nevetés

BORISZ Bolondok! No, gyere, Fegyva, menjünk! Hol vagy? Fegyva! *(Belép a hálószobába)*

FEGYA *(az „alvó” Katyerinát nézi)* Milyen szép!

5. jelenet A MÉRLEG

Borisz elindul Fegyával

SZERGEJ Emeld meg, Trifon! Az alját fogd! A fenekét! Kapaszkodj, Akszinya!

Akszinya visít. Felakasztják a zsákot a mérlegre. Szergej lassan forgatni kezdi

AKSZINYA Meghalok! Jaj, vegyetek le! Vegyetek le! Gazemberek! Gyilkosok!

Katyerina kíváncsian kinéz az ablakon. Majd lenge hálóruhájában kijön. Trifon megijed tőle, végül is a gazda felesége

KATYERINA Minek örültök annyira?
SZERGEJ Semmiség, Katyerina Lvovna, csupán megmérünk egy eleven disznót.
KATYERINA Micsoda disznót?
SZERGEJ Hát Akszinyát, aki suttyomban megszülte Vaszilij nevű fiát, de az istennek sem akarja elárulni, hogy kitől van. Elárulod, te disznó? *(Egyre gyorsabban forgatja a zsákot)*

Akszinya visít. Katyerina kacag

AKSZINYA Meghalok! Jaj, vegyetek le! Vegyetek le! Segítség! Gyilkosok!
TRIFON Elég, Szerjozsa. Vegyük le! Még valami baja lesz... *(Óvatosan leemeli a zsákot, és gyöngéden leteszi a földre)*
AKSZINYA *(szédelegve kikászálódik a zsákból, és nekiesik Trifonnak)* Te disznó! Tudod, mikor fogsz velem aludni!? Soha!
SZERGEJ No, Akszinyuska! Csak nem haragszol...
AKSZINYA Szégyellj magad, te lelketlen!
SZERGEJ Mulattunk egy kicsit. No, ölelj meg, s ne haragudj! De Trifonnal is békülj meg...

Akszinya szabódva bár, de hagyja magát kiengesztelni, megöleli Szergejt. Aki szokás szerint károg egyet. Trifonra továbbra is dühös

KATYERINA Vajon én mennyit nyomhatok?
SZERGEJ Kipróbálja? *(Odatartja neki a zsákot)*
KATYERINA Nem! Nem! Csak így, szemre.
SZERGEJ Hát, nem is tudom, ilyen finom súlyhoz pontosabb mérleg kell... *(Körbejárja, szemérmetlenül méregeti, majd hirtelen mozdulattal felkapja a nőt)*
KATYERINA Mit csinálsz!? Tegyé! Nem hallod!?
SZERGEJ Hadd fektessem rá a mérlegre, Katyerina Lvovna. KATYERINA Elég! Azonnal tegyé! *(Megpróbál kiszabadulni a férfi öleléséből, majd belemarkol a férfi hajába, s addig húzza, amíg Szergej fájdalomában el nem engedi)*
SZERGEJ Ez már igen! Csodálatos!
KATYERINA Most min csodálkozol?
SZERGEJ Maga olyan könnyű, mint az illat. Egész nap hordoznám, Moszkváig is elvinném -erdőn át, vízen át csak vinném, vinném, és soha el nem fáradnék.
KATYERINA Nono! Te is csak ember vagy. Egészen biztosan elfáradnál.
SZERGEJ De nem! Egész nap a karomban tartanám, és nem fáradnék el, csak gyönyörűséget éreznék. Magának szinte sem-mi súlya nincs, Katyerina Lvovna.
AKSZINYA Micsoda hízelgő!
TRIFON Ne mérgelődj, Akszinya - hiszen a testben nem a hús nehéz...
AKSZINYA Nem!? Hát micsoda?
TRIFON Az erő! Minél erősebb valaki, annál többet nyom. SZERGEJ Lám, lám, Triska! Talán az olyan csinos, keccses szépség, mint Katyerina Lvovna, már nem is tetszik neked?
AKSZINYA Dehogynem! Tetszik ennek minden, ami nőből van! TRIFON Már megbocsássonak, de nem! Szép, szép, izléses is, gusztusos is... csak hát izé...

KATYERINA Ne kertelj, Triska! Neked az olyan tetszik, mint...

SZERGEJ Mint a zsák! Egy jól megtömött zsák!

TRIFON Zsák!? Ugyan, kérem! Nézzék meg, az ilyen tetszik nekem! Állj fel, Akszinyuska... Hát olyan ő, mint egy zsák? Nem, kérem, nekem - igazat szólván - a vékonydongájú fajta nem az izléses - én nem lelkesedem érte... Én, mi, a nép azt szeretjük, aki erős lábakon áll, hogy ne botladozzék, hanem... hanem...

SZERGEJ Guruljon, mint a dinnye!

AKSZINYA Mit beszélsz összevissza, Trifon!

TRIFON Nem! Nem, dehogyis! Én nem azt mondtam, hogy kövér legyen, hanem erős. Jó telt derekú, vastag karú, anyának való. SZERGEJ Hallod ezt, Akszinya!?

AKSZINYA Es még milyen!? Ki vele, Trifon!

TRIFON Homloka telt és húsos, de vidámság és nyájasság sugárzik róla.

S az orr, az arc közepe se legyen vékony, csontos, inkább kis húsos dombocska, mert bármit mondjanak, hogy is lehet béke és boldogság egy olyan házban, ahol száraz, büszke orra van az asszonynak... Nem igaz, Katyerina Lvovna?

AKSZINYA Szépen kiudvaroltad magad, te gazember. Vérig sérted úrnódot, vékonydongájú, száraz orrú, én meg, mint a tömött zsák. Adok én neked anyának valót! Mondja meg, Katyerina Lvovna, egy ilyen buta embert mért enged az Isten csak így szaladgálni a világban! Mért nem fojtja bele a malomárkba már kisgyerekkorában?

TRIFON De Akszinyuska! Te így tetszel nekem, ahogy vagy. Én csak azt mondtam, hogy az emberben az erő nehéz... minél gyengébb valaki, annál könnyebb...

SZERGEJ Akkor maga nagyon gyenge lehet, Katyerina Lvovna.

KATYERINA Ez nem igaz. Lánykoromban még a meglett férfiak is félték tőlem...

SZERGEJ Ejha! No próbáljuk meg! Szorítsa meg a kezemet! Tiszta erőből, ahogy bírja! De hát ez semmiség. S most én.

KATYERINA *(rezzenetlen arccal tűri egy darabig, majd halkan, könnyörgően)* Ne szorítsd! Jaj, ne szorítsd úgy! A gyűrű belevágódik az ujjamba. Fáj! Fáj!

SZERGEJ S az én hajam nem fáj, azt hiszi?

KATYERINA Nem akartam... *(Ez)*

TRIFON Akszinya, úgy elfáradtunk, csinálj nekünk egy kis kását...

AKSZINYA Az nem fog a torkotokon akadni. No, menjetek dolgozni!

SZERGEJ Egy hiba van a világgal, Triska, hogy mindig a máséért izzadunk... *(Lemondóan károm egyet)*

A két férfi dolgozni kezd, cipelik a zsákokat. Akszinya a mozsárral ügyködik. Ütemes mozsárhang, lihegés - Katyerina emléke, vízió-ja. Időmúlás

AKSZINYA Nagy szoknyavadász ez az átkozott Szerjzovska. Amelyik asszony megtetszik neki, rögtön elcsábítja és bűnbe keveri...

Es milyen állhatatlan a csirkefogó! De milyen állhatatlan! KATYERINA Jut eszembe, Akszinya, mi van a kisleánydal? Ei? AKSZINYA Éi, persze hogy él. A gyerek, ahol nem kell, mindig életben marad.

KATYERINA Es tulajdonképpen ki az apja? Kitől van?

AKSZINYA Kitől? Mit tudom én! Törvénytelen gyerek... Utóvégre itt élnek közöttük. Törvénytelen, és kész.

KATYERINA És ő... szóval régóta nálunk van?

AKSZINYA Szergej?

KATYERINA Az.

AKSZINYA Talán egy éve. Azelőtt a városban szolgált, de elkergették. Azt mesélik, szerelemben esett az úrnőjével... De milyen állhatatlan! *(Ezt mára szobába beleső Szergejnek mondja)* SZERGEJ Na elég! Mára elég. Menj, Trifon, feküdj le, én majd elengedem a kutyát.

Trifon Akszinya után somfordál

AKSZINYA *(vetkőzik)* Mit nézel?

TRIFON Engedj magadhoz, Akszinyuska! Csak hadd feküdjek melletted! Ide az ágy szélére...

AKSZINYA Téged levakarni sem lehet... Na, fordulj befele, és aludj!

6. jelenet AZ ELSŐ ÉJSZAKA

Katyerina becsukja az ablaktáblákat. Bereteszeli az ajtót. Eloltja a lámpát. Csend. Kopogás

SZERGEJ Asszonyom.

KATYERINA Ki az?

SZERGEJ Ne tessék megijedni! Én vagyok az. Szergej.

KATYERINA Mit akarsz, Szergej?

SZERGEJ Kérni szeretnék valamit, Katyerina Lvovna, ha volna olyan szíves... Engedje meg, hogy egy percre bemenjek... KATYERINA Mit akarsz?

SZERGEJ Azért jöttem, Katyerina Lvovna, hogy... izé... megkérjem... adjon valami könyvet kölcsön. Nagyon unatkozom.

KATYERINA Nincs könyvem, Szergej, én magam sem olvasok.

SZERGEJ Borzasztóan unatkozom.

KATYERINA Ugyan miért unatkozol?

SZERGEJ Már megbocsásson, de hogyan unatkoznék, elvégre úgy élünk itt, mint egy kolostorban...

KATYERINA Miért nem házasodsz meg?

SZERGEJ Kit vegyek el? Aki nekem kellene...

KATYERINA Miért nem veszed el Akszinyát?

SZERGEJ Akszinyát?! Mit ért az ilyen a szerelemhez? Mondja meg!

KATYERINA Honnan tudjam?!

SZERGEJ Bár a gazdagok sem értenek sokat hozzá. Elnézem például magát. Mindenki másnak, akiben érzés lakozik, igazi gyönyörűségére szolgálna, itt pedig úgy tartják, mint egy kanárit. Nem igaz?

KATYERINA Igen... én is unatkozom.

SZERGEJ Már hogyan unatkoznék ilyen életmód mellett!? Hiszen ha volna valakije, mint annyi másnak... még csak nem is találkozhatna vele... minden lépését figyelik.

KATYERINA Te félreértesz. Ugyan már! Én csak azt mondom, ha gyerekeim lenne... szóval... úgy érzem, a gyerekekkel tökéletesen boldog lennék...

SZERGEJ Bocsásson meg, asszonyom, de a gyerek is csak szerelemből születik. Láttam én, hogy élnek maguk. Ismeri a nótát: „Fekete éj, kerül az álom...”

KATYERINA *(emlékszik rá)* Mit akarsz ezzel?

SZERGEJ Ez az érzés rágja az én szívemet is, de olyan nagyon rágja, hogy legszívesebben kivágnám egy késsel a mellemből, és a lába elé dobnam...

KATYERINA Mit fecsegsz itta szivedről? Semmi közöm hozzá. No, eredj! Menj el!

SZERGEJ Nem! Engedje meg, asszonyom... Tudom, hogy magának sem jobb itt az élete, mint nekem, de most... most, ebben a pillanatban minden a maga kezében van. Magától függ minden, Katyerina Lvovna!

KATYERINA Mit akarsz? Miért jöttél ide? Mindjárt kiáltok?

SZERGEJ Életem boldogsága! Miért kiáltanál?

KATYERINA Eressz el! Eressz!

Szergej megöleli, a nő előbb megpróbál kiszabadulni, majd ráfonódik a férjára. Vad szeretkezés.

Aztán kocsizörgés - Katyerina hallucinációja

7. jelenet
LEBUKÁS ÉS KORBÁCS

BORISZ *(megérkezik)* Hé, Akszinya! Trifon! Megjöttem.
KATYERINA Menj el! Siess, menj el!
SZERGEJ Miért kéne elmennem?
KATYERINA Nem hallod!? Megjött az apósom!
SZERGEJ Na és! Zárjuk be az ajtót! Csak nem tör rád éjszaka!
KATYERINA Ha bejön, hát bejön. Ölelj meg, szerelmem!

BORISZ Hé! Bújjon már elő valaki! A fületeken alusztok!?
TRIFON Maga az, Borisz Izmajlovics?
BORISZ Tégy oda lábvizet! S valami vacsorát! Egész nap nem ettem.
TRIFON Sajnos, mi sem.
AKSZINYA Kása jó lesz?
BORISZ Kása!? Szép, mondhatom! Egész nap utazom, és este kása!
TRIFON Ha egy kis szárított gombát is teszünk bele, áldott jó ize van. És egykettőre kész!
BORISZ Jó, jó, tedd oda!

KATYERINA Be fog jönni! Mindig bejön!
SZERGEJ Hogy remegsz!
KATYERINA Szoríts magadhoz! Jobban! Még! Ahogy bírsz!

Akszinya odateszi a vizet. Trifon elmegy kásáért, de máris siet vissza az öreg miatt

BORISZ Gyere csak, Akszinya! Még miattad is szaladgáltam...
Nesze, vedd fel! *(Kendőt ad neki)*
AKSZINYA Szép.
BORISZ S a csók? Ej, csókolj meg rendesen! Ne sajnáld!
AKSZINYA A gyereket hol hagyta?
BORISZ Az orvos ott tartotta, míg kivizsgálják. Pár nap az egész. Beteges, mint a lányom, nyugodjék békében! Majd bemegyünk együtt, s meglátogatjuk... Hogy tetszik a kendő? Ne ficánkolj már! Hozzad ér az ember, máris tovaugrasz.
TRIFON Fő a víz, Akszinyuska. Mind elfő a végén.
BORISZ Akkor szórd bele a kását! Mire vársz?!
AKSZINYA Inkább én...
BORISZ *(Trifonnak)* Te pedig menj, és engedd el a kutyát!

Trifon el

Állj meg, Akszinyuska! Ej, ne játssz, no! *(Próbálja elkapni az üst körül)*

Kergetőzés

KATYERINA Hallod? Itt járkál az ablak alatt.
SZERGEJ Majd lefekszik...
KATYERINA Bejön! Biztosan bejön.
SZERGEJ Na és? Kinéztem én már magamnak az utat. *(Megmentatja a hátsó ablaknál a falhoz támasztott létrát)*

Közben visszaérkezik Trifon. Nézi az Akszinyát fogdosó Borisz

BORISZ Mit bámulsz, Trifon!? Hozzad a gombát! *(El)* Szergej hol?
AKSZINYA Mit tudom én, nem vagyok az anyja.
BORISZ Lányok után mászkál a faluban... Ott van, mi? Látom a szemedben. Nőhöz ment, ugye? No, Akszinyuska, ezt meg kell érteni! Egyedül meggebed az ember az unalomtól... AKSZINYA Ha meg nincs egyedül, akkor aztán megnézheti magát. BORISZ Igaz is! Kitől van a gyerek, Akszinya? Valld be, kitől van!

AKSZINYA Mit tudom én...

BORISZ Tőlem, ugye? Meglestelek a minap... ott csüngött a meztelen melleden... te meg aludtál... ej, de nagy kedvem lett volna számba venni a másikat. Tőlem van, ugye? Éppolyan az álla, mint az enyém...

AKSZINYA Meg a keze sem áll meg egy pillanatra sem... *(Próbálja háritani Borisz tapenolását)*

TRIFON Itt a gomba, Akszinyuska...

BORISZ Jó, tedd csak le... S menj, engedd el a kutyát!

TRIFON Egy kutyát csak egyszer lehet elengedni, Borisz Izmajlovics.

BORISZ No, nézd az átkozottat. De felvágta a nyelved! Kész a lábviz?

TRIFON Már rég... Oda tettem, ahol ülni szokott.

AKSZINYA Menj, nyomkodd meg egy kicsit a gazda lábát, addig én kavarom a kását. Menjen vele, Borisz Izmajlovics, jó erős keze van. *(Magában)* Oh, hogy fordulnál fel!

Katyerinát egyre jobban nyugtalanítja apósának közelsége. Néha egy-egy zajra megijed, aztán mégis visszaszédül Szergej ölelésébe

BORISZ A menyem jól van?

TRIFON Alszik...

BORISZ Állandóan alszik... *(Bekopog)* Hé! Katyerina Lvovna! Alszik?!

A szerelmesek kiugranak az ágyból, Szergej félmeztelenül menekülne, de a nő megfogja, átöleli, s alighogy Borisz eltávolodik, magával rántja az ágyba. Egyszerűen nem tud betelni a férfival. Nemcsak szexuálisan, hanem boldogságilag sem

Menj, Trifon, feküdj le! Akszinya, gyere ide!

TRIFON Nincs még valamire szüksége?

BORISZ Mondom, hogy feküdj le!

TRIFON Jó éjszakát, Akszinya. *(El)*

Végre betelnek egymással a bentiek

KATYERINA Most már menj el. Holnap éjjel s minden éjjel várlak...

Szergej magára kapja az inget, s kimászik az ablakon

AKSZINYA Mindjárt kész a kása... Nyughasson már!

BORISZ Valld be, hogy tőlem van! Nem árurom el senkinek. Adok pénzt is, és hozzáadlak Szergejhez, ha akarod. No, kitől van a gyerek? Nyögd már ki!

AKSZINYA Ne nyaggasson!

Szergej alatt megreccsen a létra

BORISZ Pszt! Hallgass csak! Valaki járkál. *(Elindul hátrafelé, belebotlik a hallgatózó Trifonba)* Te hallgatózol itt, te átkozott! TRIFON Nem tudtam még elaludni, Borisz Izmajlovics. Nem tudtam... Kijöttem a levegőre.

BORISZ Adok én neked levegőzést! *(Meghallja Szergej neszezését)*

Hé! Ki van ott? *(Elkapja Szergejt)* Beszélj, te tolvaj! Hol voltál?
SZERGEJ Akárhol voltam is, uram, Borisz Izmajlovics, most már nem vagyok ott.

BORISZ A menyemmel töltöttem az éjszakát?!

SZERGEJ Azt csak én tudom, hol éjszakáztam. De hallgass meg, Borisz Izmajlovics, ami történt, megtörtént, azon már nem változtathatsz! Ne hozz szégyent a fiadra. Inkább mondd meg, milyen elégtételt kívánsz?

BORISZ Elégtételt, te kutya?! Van képed elégtételről beszélni? Szétverlek, érted!? Megöllek. Trifon! Hozd a láncot!

SZERGEJ Minek fellármázni az egész házat... elkaptál, büntess meg!
BORISZ Te nyomorult, te! Legszívesebben halálra vernélek! SZERGEJ
Vétkeztem, legyen meg az akaratom... Tégy, amit akarsz velem!
BORISZ Megengeded? Legyen meg az akaratom, mi!? Trifon, a
korbácsot! Megemlegeted, Szerjözsa, ezt az estét, de meg ám! TRIFON
Az istenért! Mi történt, gazda?
BORISZ Hallgass, mert te is kaphatsz! (Trifonnak) Kötözd meg!
TRIFON De hát mit csinált Szerjözsa? Mi történt, uram?
BORISZ Lopott! Érted már, te átkozott, meglopott! No, tűnj el
innen! (A létrához láncolja Szergejt. Majd nekiesik a korbáccsal,
s addig üti, amíg bírja)

8. jelenet KÖNYÖRGÉS SZERGEJÉRT

A korbács suhogása - Katyerina hallucinációja. A nő csapzottan, hangtalan imát mormolva gyötrődik az ágyon - annyira átéli Szergej szenvedését. Már-már erotikus a képzet. Borisz befejezi a verést. Szergej teste ájultan lóg a láncon

BORISZ (rákattintja a lakatot, a kulcsot a nyakába akasztja) Dögölj meg! (Leköpi) Mit bámultok így!? Kész a vacsora? Egy ilyen semmirekellő miatt az egész ház megáll, és bámul!? Hozd már azt a kását, Trifon! Tölts vizet a kezemre!

Akszinya vizet hoz, Borisz mossa a kezeit. Közben Katyerina kioson a házból. Megpróbálja kiszabadítani Szergejt. Kétségbeesetten rángatja, zeng a ház az erőlködésétől

Hát te mit csinálsz itt?
KATYERINA Apácskám! Bocsásd szabadon Szergejt! Bocsásd szabadon! Esküszöm, semmi rossz nem történt közöttünk. BORISZ Semmi rossz nem történt? Akkor mit csináltak egész éjszaka? Talán felráztatok a férjed párnáját?
KATYERINA Bocsásd szabadon! Bocsásd szabadon!
BORISZ Na ide figyelj, te kigyó! Ha megjön a férjed, akkor téged, „tisztességes asszonyt!”, az egész világ szeme láttára megverünk és elkergetünk, ezt a gazembert pedig addig tartom kikötve, amíg beledöglik.
KATYERINA Esküszöm! Többé soha rá se nézek! Csak most az egyszer engedd el! Könyörgöm, engedd el!
BORISZ Soha! Te szégyentelen! Még ma éjjel írok a férjednek. (Belökdösi a nőt a szobába, és rázárja az ajtót) Mit állsz, Akszinya!? Tedd márki azt az átkozott kását! Te meg, nyomkodd meg a hátam! Átkozott verés! Beleállt a fájás. (Szergejnek) Jól megizzasztottál, te szerencsétlen! Lennebb, a lapocka alatt. Finoman!
SZERGEJ Víz! Víz!
AKSZINYA Egy kis vizet igazán adhatna neki.
BORISZ Semmit! Dögöljön meg! Minél előbb, annál jobb! (Nézi Szergejt)

Közben Katyerina kimászik a hátsó ablakon

AKSZINYA Hagyja békén, Borisz Izmajlovics! Jöjjön, kész a vacsora.
TRIFON Akszinya, ne add oda neki az egészet- hagyj egy kanálnyit, olyan éhes vagyok, egész nap dolgoztam...
AKSZINYA Nem kell úgy megtönni a zsákok, akkor nem éhez meg.

SZERGEJ Víz! Meghalok!

BORISZ Hallgass, te gazember! Egy adag nem volt elég!? (Felemeli Szergej fejét, s a szemébe néz) Na most károgj, te vitéz!
AKSZINYA Szólj neki, hogy kész van... Teljesen megbolondult, mintha telihold lenne! O, hogy fordulna fel!
TRIFON Jöjjön, gazda, kész a kása.

Borisz leül az üst mellé, jóízűen megkeveri a kását, s falni kezd. Trifon mögötte áll, a válla fölött nézi az apadó kását. Nagyokat nyel

BORISZ Nyisd ki az ablaktáblát, hadd legyen szem előtt a szégyentelen!

Trifon kinyitja az ablaktáblát, a szoba üres

Megint a szeretőjénél van. No, megállj, te kurva, mert eltöröm a derekadat. Hol vagy? Rád uszítom a kutyákat, te szemérmes-len. Takarodj innen! Többé ne kerülj a szemem elé, te nyomorult!

Mindenütt keresi az udvaron, Katyerina bujkál, menekül előle. Közben Trifon a magára maradt kását habzsolja. Végül Borisz odamegy Szergejhez

Ide figyelj, Szergej! Neked mondom, mert ez a szuka a te ételleddel játszik. Ha még egyszer itt találom, pusztá kézzel verlek agyon. Megértetted!? Trifon! Gyere ide és vigyázz rá! Micsoda egy cafat!
KATYERINA (mialatt Borisz Szergejt fenyegeti, előkeresi a kékköves dobozt. Odamegy az üsthöz) No Borisz Izmajlovics! Ha a patkányoknak jó ez a por, jó lesz neked is.

9. jelenet A GOMBÁS KÁSA

Borisz lendülettel habzsolja a kását. Egyszer csak megáll. Valami belemart a gyomrába. Kezdődnek a görcsök. Az üst kifordul az öléből. Összegörmayedve vízért nyöszörög, mint pár lépésnyire tőle Szergej

BORISZ Víz! Akszinya! Víz! adjatok! Hol vagy, te pokolra való!? Víz!
AKSZINYA Mi történt, az istenért?!
BORISZ Meghalok, Akszinya, meghalok. Hívjatok papot, Akszinya! Víz! Szétegek... Víz! adj!

Akszinya vízért rohan, közben Trifonért kiált. Borisz ágyánál megjelenik Katyerina

Mit keresel itt, te szégyentelen?! Istenem! Víz!
KATYERINA Adja ide a kulcsot!
BORISZ Eressz el! Gyilkos! Trifon, Akszinya! Segítsé! Ide hozzám!
Gyilkos! Gyilkos! Ne harapj, te átkozott!! Segítsé!

Katyerina ráborítja a bundát az öregre, belefojtja a kiabálást. Az egyre gyengülő Borisz nyakából sikerül letépnie a kulcsot. Közben Akszinya megtalálja Trifont

AKSZINYA Hívd a papot, Trifon! Gyorsan! Siess! A halálán van. Legalább a kenetet adná fel...
TRIFON A halálán?! Mitől? Oh, Istenem! A gomba! A szárított gomba!
(Öklendezik, próbálja kihányani a kását)
AKSZINYA Ne öklendezz itt, hanem rohanj! Mondom, hogy a végét járja.
TRIFON Víz! Akszinya! Istenem, a gomba!

AKSZINYA Mi van, Triska?

TRIFON Én is ettem belőle.

AKSZINYA Hányd ki! Hányd ki mind! Édes Triska, Trifonom! Tes-sék, igyál még! Még! Még igyál! Jobban vagy?! Mondj már valamit!

TRIFON *(megkönnyebbül - keresztet vet)* Köszönöm, Uram.

AKSZINYA No, akkor siess Matvej atyáért! Azonnal jöjjön!

Trifon el. Akszinya visszaroohan a bunda alatt vergődő Boriszhoz. Összevissza kapkod, vizet ad, ágyba fekteti, betakarja, meghánytatja, kigombolja, pálinkával itatja - mindenbe belekezd, de semmit nem fejez be

BORISZ *(közben megpróbálja elmesélni, mi történt)* Itt volt. A gyilkos. A kulcs! Megint a szeretőjénél van! Mondd meg a fiamnak... Jaj, Istenem! Meghalok! Segíts felállni! Eltöröm a derekát... Az átkozott! A szeretőjénél! Megölöm! Segíts! Istenem, nem látok! Miért nincs már itt Matvej atya! Add a Bibliát... Megdögölök, Akszinya... Istenem, mindenem ég... *(Meghal)*

Közben Katyerina leoldozza Szergejt. Megitatja, kenegeti, ápolja

AKSZINYA Könyörgöm, Katyerina, zárd le te a szemét! Úgy néz, mintha én tettem volna! Hát tehetek én róla!?

KATYERINA Meghalt?

AKSZINYA Esküszöm az élő Istenre, Katyerina Lvovna - szárított gomba volt, tavalyi gomba. Hányszor ettünk belőle, de hányszor! KATYERINA Úgy látszik, ez volt megírva... *(Gyertyát gyújt, indul apósa ágya felé)*

Akszinya zokogva imádkozik az ikonnál

TRIFON *(jön)* Mindjárt jön. Pár pillanat, és itt lesz.

AKSZINYA Késő! Oh, én bűnös asszony! Ha tudom, dehogy adok gombát. Es mennyit szórtam bele! Én átkozott!

TRIFON Ne ostorozd magad, Akszinyuska! Néha egyetlen, kicsit mérges gomba is elég... Öreg ember volt, nem bírta a szive... Látod, nekem is szinte megártott, de végül mégsem ártott meg... Istennek legyen hála!

AKSZINYA Oh, Triska! Soha meg nem bocsátom magamnak!

Halkan, észrevétlenül belép Matvej atya. Ugyanaz a színész játssza, mint Zinovijt. Katyerina a halottas ágy mellett térdel. Mikor meg-látja „férje” arcát, remegni kezd, holtápadtan válaszol a kérdések-re, amelyeket akár Zinovij is feltehetne. Kettős játék - hallucinatív véggel

MATVEJ Mi történt, Katyerina Lvovna?

KATYERINA Rosszul lett! Nem tudom... Egyszerűen rosszul lett.

MATVEJ Mitől?

KATYERINA Ki tudhatja? Gombát evett, gombát adtak neki. Gombás kását evett.

MATVEJ Nyugodjon meg... Miért remeg?

KATYERINA Ne nyúljon hozzám! Mit tehettem volna? Meghalt, egyszerűen meghalt!

MATVEJ Gyónás nélkül? Szentségek nélkül!? Mint egy kutya?

Hogy történt ez, Katyerina Lvovna?!

KATYERINA Hagyjon békén! Könyörgöm! Nem is voltam itt.

Eresszen el! Eresszen el! *(A szobájába rohan, bezárkózik)*

Akszinyáék lassan, riadtan közelednek a paphoz

AKSZINYA Dicsértessék a Jézus Krisztus, Matvej atya! Könyörgöm, oldozzon fel! Bűnös vagyok Borisz Izmajlovics halálában. En öltem meg. Oldozzon fel!

MATVEJ Nincs feloldozás! Úgy álltok majd az Úrral szemben, mint önmagatokkal. Olyan az Isten, mintha tükörbe néznénk - s az idők végezetéig le nem vehetjük szemünket bűnös arcunkról. Ámen. *(Énekelni kezdi a zsoltárt, amelyet Borisz szokott a meddősségi „szertartásnál”)*

Az éneket Katyerina az ágyon ülve hallucinációként éli meg - a fény lassan a nő szemére szűkül. Az ének elhal. Katyerina keze a hasára simul. Sötét. Esetleg szünet

10. jelenet AZ ALMAFA

Trifon Borisz keresztjét szegeli. Akszinya berendezkedik Borisz régi szobájában, takarít, friss ágyneműt húz stb. Most már ők laknak benne Trifonnal

AKSZINYA Halkabban!

Trifon nem hallja a nagy szögelésben

(Rákiált) Halkabban!! Alszanak.

TRIFON *(megpróbál halkan kalapálni, alig kocogtatva a szeget)*

Halkan nem lehet kalapálni.

AKSZINYA Akkor ne kalapájl! Írd fel a nevét! Szégyen, hogy egy hónapja meghalt, s még fejfája sincsen.

TRIFON Olyan különös, Akszinya - néha elgondolom, hogy izé... szóval utóvégre... Bármilyen furcsa, de minket is Borisz Izmajlovics halála hozott össze.

AKSZINYA *(riadtan)* Ne beszélj bolondokat, Triska!

TRIFON Miért mondd te nekem folyton-folyvást, hogy ne beszéljek bolondokat? Gondolkozom, kigondolok valamit, s erre te ne beszélj bolondokat, Triska!

AKSZINYA Ne gondolkozz annyit, s akkor békében élünk. TRIFON Azt hiszed, szántszándékkal gondolkozom? Nem úgy van az, Akszinya, hogy az ember csak úgy nekiáll, és gondolkodik...

AKSZINYA Hát hogy van?

TRIFON Tudom is én... tesz-vesz, énekel, füttyörészik, nem gondol semmire - s egyszer csak, mikor a legkevésbé várná, nem is belülről, hanem úgy hátulról, megszólítja őt a gondolat...

AKSZINYA Ne fordulj hátra, s akkor elmúlik...

Trifon elgondolkozva nézegeti a keresztet. Akszinya készül a temp-lomba

TRIFON Megint van valami, Akszinya...

AKSZINYA Ne törődj velem!

TRIFON Én kimondom, ha a világ legbolondabb bolondjának tartasz is: te nem furcsállod, hogy az asszonyunk összeállt Szergejjel?

AKSZINYA Mi közöd hozzá? Az ő dolguk!

TRIFON De *mikor?* Épp azon az éjszakán, mikor az öreg Borisz meghalt. Olyan ez, mintha kapóra jött volna nekik. Mekkora botrány lett volna, ha nem hal meg! Így sírba vitte a botrányt, jobb nem is lehet... Nos, erre nem mondasz semmit?

AKSZINYA Bolond vagy, te Triska!

TRIFON Most miért vagyok bolond!? Miért?!

AKSZINYA Mert olyasmin töröd a fejed, amihez semmi közöd. Ahelyett, hogy örülnél, hogy senki nem firtatja, ki is szedte azt a gombát? Ki akart gombás kását enni? Es ki féltékenykedett folyton az öregre? Látod, én is tudok vadakat gondolni, csak nem firtatom. Úgyhogy maradj csendben, és öltözz!

*Trifon hallgat, nézi a keresztet. Katyerina ébredszik. Akszinya be-
megy hozzá. A szorongó Katyerina barátkozni akar, de Akszinya -
aki mélységesen elítéli a házastársi ágyban való összeborulást -
inkább vádolja, kinozza a nőt, mintsem megnyugtatón*

Asszonyom, bemennék a templomba Trifonnal. Ha szüksége van
valamire...

KATYERINA Szergej hol van?

AKSZINYA Hátul, az udvarban.

KATYERINA Elaludtam. Vajon mit jelenhet ez, Akszinyuska?

AKSZINYA Micsoda?

KATYERINA Mintha álmodtam volna... de nem, teljesen ébren voltam...

valami papféle jött oda hozzám.

AKSZINYA Papféle?

KATYERINA Igen, egy olyan barát-papféle. Nyújtotta felém a kezét, de én
elhúztam az enyémet...

AKSZINYA Elhúztad?! Miért?

KATYERINA Nem tudom... olyan keze volt, mint egy kislánynak... kisebb,
mint az enyém.

AKSZINYA Papot látni érkezést jelent. Valaki közeledik hozzád... Jön feléd.

KATYERINA Kicsoda?

AKSZINYA Hát én azt honnan tudjam! De rövidesen történik vala-mi...

KATYERINA De micsoda? Az istenért! Micsoda?!

AKSZINYA Azt senki sem tudja előre, de hogy valami történni fog, az
bizonyos...

KATYERINA A Holdat láttam álomban, meg ezt a papot... AKSZINYA Ah,
így már minden világos. A Hold újszülöttet jelent. Az érkezés!

KATYERINA *(elpírul)* Újszülöttet?! Hallod, Szerjzcska! Hé, Szergej,
Szerjzcska! Gyere gyorsan! Szergej!! *(Magára kapja a takarót,
kiszalad a kertbe. Szergejt keresi)*

Akszinya és Trifon el

SZERGEJ *(ijedten beszalad kintről)* Mi az? Mi történt?

KATYERINA Holdat láttam álomban!

SZERGEJ És?

KATYERINA A Hold, az újszülöttet jelent.

SZERGEJ Ugyan már!

KATYERINA De hát érzem.

SZERGEJ Képzeld.

KATYERINA Igen? És azelőtt Zinovijjal miért nem képzelődtem soha?

SZERGEJ Sok minden másképp volt azelőtt. Azelőtt csak néztelek,
naphosszat néztelek, és csak vágyódtam utánad. Most pedig az
enyém vagy.

KATYERINA Akkor ölelj meg! Ölelj! Ölelj! Öleljöleljöleljöleljölelj!

*Szergej átöleli Katyerina Lvovná, megforgatja a levegőben, aztán
játékos, vad vágyal levágja a szőnyegre, és nekiesik. Vetkőzteti,
csókolgatja. A friss terhesség ingerli tán*

Jaj, egészen elszédültem! Hagyjál, Szerjzcska! Gyere, ülj mellém!

Szóval vágyódtál utánam?

SZERGEJ *(egyre hevesebben öleli, kívánja)* Hogyne vágyódtam
volna!

KATYERINA És mióta vágyódtál?

SZERGEJ Kezdetől fogva... Amióta megláttalak.

KATYERINA De mikor láttál meg?

SZERGEJ Egy éve s két hónapja. Amikor idekerültem, még aznap
megláttalak.

KATYERINA És azóta vágyódsz? Egy éve s két hónapja?

SZERGEJ Ühüm.

KATYERINA *(egyre nehezebben fékezi Szergej „rohamát”, no meg
tetszik is neki, hogy ezzel a gügye faggatózással kinozhatja a
felgerjedt férfit)* Es hogyan vágyódtál? Meséld el!

SZERGEJ Mit lehet erről mesélni? Vágyódtam... és kész. KATYERINA De

akkor miért nem éreztem én soha, Szerjzcska, a
vágyakozásodat? Azt mondják, az ilyesmit megérzi az ember.

SZERGEJ Pedig vágyódtam... igenis vágyódtam.

KATYERINA De akkor miért énekeltél, ha ennyire vágyódtál? Erre felelj!

Folyton énekeltél...

SZERGEJ Na és. A szűnyog egész életében zümmög, de nem örömeiben
teszi... *(Dühösen elfordul)*

KATYERINA Jól van, na, elhiszem. Csókolj meg! Még! Még! Miért vagy
rosszkedvű, Szerjzcska? Talán már meguntad a szerelmemet?

SZERGEJ Ugyan... *(Megcsókolja)*

KATYERINA Hűtlen vagy, Szerjzcska. Állhatatlan.

SZERGEJ Ezt meg honnan veszed?

KATYERINA Akkor miért csókolsz ilyen lanyhán? Így csak a férjek
csókolják meg a feleségüket...

Szergej rendesen megcsókolja

Ez nem is csók, csak éppen letörlik a port egymás szájáról... Úgy
csókolj, hogy erről az almafáról lehulljanak a virágok! Így!

Lehullnak

Ide hallgass, Szerjzcska! Miért mondja mindenki rólad, hogy hűtlen
vagy?

SZERGEJ Ki beszél ilyet rólam?

KATYERINA Az emberek... Úgy általában...

SZERGEJ Csak azokhoz voltam hűtlen, akik nem érdemelték meg a
hűséget.

KATYERINA De miért kezdted ki ilyenekkel? Aki nem érdemli meg, azzal
minek szerelmeskedtél?!

SZERGEJ Hagyd ezt! Csak nem képzeld, hogy az ilyesmi ésszel
történik? Vágyódnak, minden különösebb elhatározás nélkül, a nő pedig
szépen a nyakunkba varrja magát... Ezt nevezik szerelemnek.

KATYERINA Én is a nyakadba varrtam magam?

SZERGEJ Dehogyan... Velede egészen másképp van...

KATYERINA Ide figyelj, Szerjzcska! Hogy a többi nővel hogy volt, mint volt,
azt nem tudom, de nem is érdekel. Azt viszont te is tudod, hogyan
kezdődött a mi szerelmünk, te voltál a csábító, egy évig vágyódtál
utánam, megkörnyékeztél, és én engedtem neked, boldogan
engedtem... De ha te, Szerjzcska, hűtlen leszel hozzám, bárki más nő
kedvéért elhagysz, akkor - bocsáss meg, szerelmem - élve tőlem nem
szabadulsz.

SZERGEJ Hogy mondhat az ilyet?

KATYERINA Ne haragudj, de annyira szeretlek.

SZERGEJ Igen!? Akkor képzeld az én helyembe magad!

Katyerina lesüti a szemét, elkomorul

Eh, mindegy!

KATYERINA Beszélj, Szerjzcska! Mondd el, mi bánt.

SZERGEJ Nem kell itt sokat beszélni. Nemsokára szerencsésen
megérkezik a férjed, én pedig mehetek megint hátra az udvarba, és a
zsákok közül leshetem, milyen szépen ég a gyertya Katyerina Lvovna
hálószobájában, hogyan rázza fel a puha párnákat, mikor törvényes
férjével, Zinovij Boriszicsal befekszik a hitvesi ágyba.

KATYERINA Ez nem lesz így.

SZERGEJ Hogyhogy nem lesz így?! Mindketten tudjuk, hogy így lesz.

KATYERINA Elég! Ne gondolj erre!
SZERGEJ Nem tudlak megcsókolni, hogy ne erre gondoljak.
KATYERINA Ne beszélj erről, szerelmem!
SZERGEJ Ne beszélj! Ne beszélj! De ha majd a férjed a szemem láttára megfogja a kezed, és bevezet a hálószobába, nekem azt is el kell viselnem. Szó nélkül! Hát miféle férfi vagyok én?
KATYERINA Hallgass, boldogságom! Drága szerelmem! Hallgass!
SZERGEJ Értsd már meg, én nem vagyok olyan, mint a többi férfi, akinek minden mindegy, fő, hogy élvezetet kapjon egy asszonytól. *(Itt már tombol)* Nekem ez így nem élvezet. Megcsókollak, és keserű lesz a szám íze, rád nézek, és a férjed karját látom a meztelen válladon, érted már? Érted?!

KATYERINA Miért beszélsz folyton ilyeneket?
SZERGEJ De hát miről beszéljek, Katyerina Lvovna? Talán már mindent tud, valamelyik jóakarónk megírt neki mindent, és nekünk el kell válnunk, nem „egyszer”, „valamikor”, hanem talán már holnap, és akkor volt Szergej, nincs Szergej?!

KATYERINA Ne mondd ezt, Szerjozsa! Ne mondd ezt!
SZERGEJ Nem is szeretsz te engem.
KATYERINA De hát nem így lesz. Ez sohasem lesz így. Nem veszíthetlek el!
SZERGEJ Ugyan már, Katyerina Lvovna, hisz minden lépésedet figyelik!
KATYERINA Akkor sem veszíthetlek el. Boldogságom! Meglátod, hogy jó lesz.
SZERGEJ Csak hitegetsz. Nem leszek én boldog ebben az életben soha.
KATYERINA Elég! Ne kínozz! *(Befogja a férfi száját)*

Kétségbeesetten összeölelkeznek. Trifonék érkeznek a faluból, eléggé spiccesen, énekelve. Akszinya elszégyelli magát Katyerina és főképp Szergej előtt. Kibontakozik Trifon öleléséből

TRIFON Az ő templomában is jártunk, az én templomomban is - és most bemegyünk a mi templomunkba.
AKSZINYA Gyere már, Trifon!
TRIFON Úristen! Olyan a feneked, mint a leggyönyörűbb ikon. Látod, Szerjozska, ezt imádom én! Nézz meg, Katyerina Lvov-na, mint egy ringó ikon!
AKSZINYA Te pogány disznó! Nem szégyelled magad?!

TRIFON Szégyellsz engem a régi előtt, mi? De nekem barátom Szerjozsa. Ugye, pajtás?
AKSZINYA Ha nem fogod be, rád húzom a zsákot, s kuksolhatsz benne reggelig! Minek iszik, aki nem bírja?!

TRIFON Az én szerelmem nem teával él, Katyerina Lvovna, de nem ám! Én elbúsulom magam a teától. Nem haragszik, ugye? Jó éjszakát!

Bemennek

KATYERINA Aludjunk mi is.

11. jelenet ZINOVIJ MEGÖLÉSE

TRIFON Miért tolsz el magadtól Szergej előtt?
AKSZINYA Dehogy tollak. Részeg vagy, aludj!
TRIFON De igenis eltolsz. *(Csend)* Te, Akszinya, tőle van a gyerek?
AKSZINYA Hát nem tőled, annyi szent - inkább a harkovi ördögtől, mint tőled. Most megkaptad a magadét, aludhatsz.
TRIFON No! Akszinya! Tényleg haragszol?
AKSZINYA Aludj már, Trifon!

A kutyák ugatni kezdenek, majd elcsendesednek, mintha hízelegnének valakinek. Katyerina nyitott szemmel fekszik az ágyon. A kutyaugatás - Katyerina szorongása, hallucinációja.
Egy idő múlva belép az udvarba Zinovij. A nő megismeri férje lépteit, szuszogását. Kiugrik az ágyból. Beláncolja az ajtót. Zinovij megáll apja félbemaradt fejfájánál

TRIFON Te, Akszinya! Nem hallottál semmit?
AKSZINYA Aludj már, Trifon!
TRIFON Nem hallottad?! Ugatott a kutya...
AKSZINYA A fejed ugatott! Aludj, vagy menj a pokolba!

Zinovij közelebb jön a hálószobához. Hallgatózik

TRIFON Valaki jár kint...
AKSZINYA Ide figyelj, Triska, ha egész éjszaka huhogni akarsz, vedd a takaródat, és menj ki az udvarra! Az ember végre ágyba kerül, és akkor is a te rémképeidet hallgassa. No, nem mész?
TRIFON Nem. Csendben leszek. Aludjunk.
KATYERINA *(kinéz az ablakon, meglátja férje sötét árnyékát. Felrázza Szergejt)* Ébredj, Szergej! Vagy képzelődöm, vagy hazatért Zinovij Boriszics! Kint áll a ház mellett. Mint egy tolvaj.

Szergej a hátsó ablakon át kimászik a szobából

(Elkapja a karját) Nem! Ne menj el! Rejtőzz el valahol...

Zinovij Boriszics megveri az ajtót

Ki az?
ZINOVIJ Én.
KATYERINA Te vagy az, Zinovij Boriszics?
ZINOVIJ Persze hogy én! Miért teszel úgy, mintha nem hallanád?
KATYERINA *(kiakasztja a láncot, és sietve visszabújik az ágyba)* Igy reggel felé hűvös van már.
ZINOVIJ *(lassan belép, odamegy a lámpához, felcsavarja a lángot, körülnéz)* Mi újság idehaza?
KATYERINA Semmi különös, megvagyunk... Megmosakszol? *(indul kifelé)*
ZINOVIJ Hagyd csak! Szólok Akszinyának, majd ő behozza. KATYERINA Minek kiabálnál éjnek évadján? Behozom én... egy pillanat az egész... *(Kísiet a szobából. Ereje elhagyja, nekidől a falnak. Egész testében remeg)*

Szergej odajön hozzá

Istenem, Szergej? *(Megöleli a férfit, belekapaszkodik)*

Az alig tudja megnyugtadni. Kezébe adja a lavórt, visszakíséri az ajtóig

Ne menj el! Maradj itt! *(Belép a szobába)*
ZINOVIJ Hol kószáltál ennyi ideig?

Katyerina némán odatartja a mosdótálat a férjének. Megmossa a férfi hátát. A megszokott cselekvéstől magához tér, és mikor tiszta kendővel szárazra törli Zinovij bőrét, már az egykori, kislányos, alázatos Katyerina áll a férfi előtt. Ez a kettősség végigvonul a jeleneten - mert hiszen Katyerina szerette a férjét, és az öt évig tartó küszködés a gyerekért, a meddőség közös szegénye emberileg is közelebb hozta egymáshoz őket. Zinovijt pedig nem a megcsalt férfi hiúsága, dühe hajtja, hanem a szerelem. Meg akarja tartani, vissza akarja kapni a nőt, még így is, hogy az megcsalta. Az egykor szeretett férfi fájdalmát, gyengeségét, sirását Katyerina nem bírja elviselni, és ez hozza ki belőle a kegyetlenséget, a helyzet

agresszív tisztázását. Azért írtam le mindezt, mert a jelenet első olvasásra a „tetten ért feleség - bosszúszomjas férj” érdektelen sztereotípiáját sugallja, miközben az eljátszható történet ennél sokkal mélyebb

Szóval eltemettétek apuskát?
KATYERINA Meghalt, hát eltemettük...
ZINOVIJ Hogy történt, Katyerina?
KATYERINA Rosszul lett... Egyszerűen rosszul lett.
ZINOVIJ Mitől?
KATYERINA Ki tudhatja?! Gombát evett... Gombás kását evett. Gombás kását adtak neki. Rosszul lett... egyszerűen rosszul lett.
ZINOVIJ Nyugodj meg... (Megsimogatná)

Katyerina ijedten elhúzódik a férfi simogatása elől. Maga is megdöbben ettől a furcsa, riadt visszahúzódadástól, érzi férje fájdalmas, kutató tekintetét, közelebb húzódik Zinovijhoz, megérinti a kezét, próbálja megcsókolni a férfit. Hideg száj, idegen érintés

Úgy látszik, nem nagyon örülsz a férjednek.
KATYERINA Nem vagyunk már fiatal házások, hogy eszeveszetten boruljunk egymás nyakába. Hogyan bizonyítsam be, hogy örüök? Láthatod, ide-oda futkosok, hogy gondoskodjam a kényelmedről.
ZINOVIJ Mondd csak, Katyerina Lvovna, miért ágyaztál kettőre, hisz egyedül voltál?
KATYERINA Mindig vártalak.
ZINOVIJ Őszintén köszönöm. De meg tudnád-e mondani, hogyan került az ágyba ez a holmi? (Kihúzza a dunyha alól Szergej himzett gyapjúövet)
KATYERINA A kertben találtam, és használtam... A szoknyámon viseltem...
ZINOVIJ A szoknyádon? Hallottam egyet-mást a szoknyádról.
KATYERINA Ugyan mit hallottál?
ZINOVIJ Néhány egészen érdekes dolgot...
KATYERINA Nem tudok semmiféle érdekes dologról.
ZINOVIJ No, ennek utánajárunk. Mindennek utánajárunk. Mindennek. (Ez nem annyira fenyegető, mint inkább elodázó mondat)
KATYERINA Csakhogy a te Katyerina Lvovnádnak nem ijedős természetű. Nem fél az ilyesmiktől.
ZINOVIJ Micsoda?
KATYERINA Semmi... csak tréfáltam.
ZINOVIJ No nézd csak! De megjött a szavad!
KATYERINA Már mért ne jött volna meg? Valaki bizonyára fecsegett rólam, s ezért nekem minden gyanúsítást el kell tűnöm? Ez egészen új dolog.
ZINOVIJ Szó sincs semmiféle fecsegésről. Az egész környék tud a szerelmeskedésedről...
KATYERINA Miféle szerelmeskedéséről?!ZINOVIJ Tudom, amit tudok.
KATYERINA No, ha tudod, akkor beszélj világosabban!
ZINOVIJ De miért?
KATYERINA Mit miért? (Csend) Úgy látszik, magad sem tudod, mit akarsz mondani.
ZINOVIJ Miért, Katyerina? Miért?
KATYERINA No elég! Ezt nem tűrhetem tovább. Tudni akarod? Tessék, itt van. Gyere be, Szergej! (Behúzza Szergejt a szobába) Kérdezd ki őt is, engem is arról, amit tudni akarsz. De könnyen lehet, hogy többet tudsz meg, mint amennyit szeretnél...
ZINOVIJ Te kigyó! Mit csinálsz?
KATYERINA Tessék, kérdezz! Mit szeretnél olyan nagyon tudni?
ZINOVIJ Mit beszélsz, te szemérmetlen? (Szergejnek) Kifelé!
KATYERINA Kifelé? Még mit nem! (Beláncolja az ajtót, és visszaheveredik az ágyba) Gyere, Szerjzovska, gyere, galambocskám.

ZINOVIJ Uramisten! Mit jelentsen ez? Mit csináltok, ti pogányok?
KATYERINA No, mi az? Nem tetszik? Nézd azén daliás sólymommat, milyen szép fiú! (Felkacag, és férje előtt szenvedélyesen megcsókolja Szergejt)

Zinovij irtózatossá válik, amikor észreveszi, hogy Katyerina megpróbálja leszedni az őrző Zinovijt Katyerináról. De a férj kiszabadítja magát, lenyomja Szergejt, és két kézzel markolva a torkát, igyekszik megfojtani őt. Katyerina tehetetlenül nézi, majd a keze ügyébe eső első tárggyal (gyertyatartó, az ajtó lánc stb.) tarkón üti férjét. Zinovij elengedi Szergejt, kábán bámul a nőre, látszik, hogy hamarosan magához fog térni. Katyerina megfogja Szergej kezét, és férje nyakához viszi. Zinovij vergődik egy ideig, aztán a hatalmas, félméztelen test elernyed. Katyerina férje mellkasára tapasztja fülét, hogy ver-e még a szív. Hosszú csend

Kész! (Rádobja a gyapjúövet) Nesze! Kellett neked tolvaj módra meglesni asszonyodat!
SZERGEJ Elég!
KATYERINA Most már az enyém vagy.

Kimerülten, hosszan nézik egymást

Menj, ásd el a hátsó udvarban!

Kíváncsolvák a holttestet a szobából. Az ajtónál Zinovij zsebéből szétgurul a pénz. Katyerina összeszedi; majd igyekszik férje dolgait elrejtetni

AKSZINYA (megébred. Talán rossz álmot látott. Felfigyel a zajra, az udvarban imbolygó lámpafényre) Hé, Trifon! Triska! TRIFON Mi van!
AKSZINYA Valaki járkál kint!
TRIFON (hallgatózik) Senki!
AKSZINYA Tisztán hallottam! Még valami fényt is láttam.
TRIFON Na látod! Én is tisztán hallottam a kutyákat, de azt te nem hallottad. Nohát most én nem hallok semmit.
AKSZINYA Hallgass csak!
TRIFON Mi az?
AKSZINYA Megint hallottam valamit.
TRIFON Én pedig semmit. Látod? Néha rémeket hall az ember! Még színjőzanul is.
AKSZINYA Pszt!
TRIFON Valaki járkál.
AKSZINYA Ki lehet az? Menj, nézd meg!
TRIFON Én?
AKSZINYA Te vagy a férfi. No menj!

Katyerina észreveszi, hogy Trifon egy lámpával kilép az udvarra. Eloltja a saját lámpáját, és visszaoson a szobába. Kapkodva kezdi rendbe szedni a feldúlt ágyat. Pár pillanat múlva megérkezik Matvej atya. Kopog

12. jelenet GYANAKVÁS

KATYERINA Te vagy, Szergej?

Kinyílik az ajtó. Belép Matvej atya (ugyanaz a színész játssza, mint Zinovijt)

MATVEJ Mi van az uraddal, Katyerina Lvovna?
KATYERINA Miért? Mi lenne?

MATVEJ Ma éjszaka nálam járt a kolostorban.

KATYERINA Az lehetetlen! Négy hónapja oda van... Elment... Tavasz óta a színét se láttuk. Esküszöm!

MATVEJ Olyan tisztán láttam, mint most téged.

KATYERINA Akkor hol van? Ide nem jött.

MATVEJ Lépteket hallottam, ugatni kezdtek a kutyák. Kinéztek, s hát, uram, teremtőm, maga Zinovij Boriszics áll ott, de olyan szemekkel, mintha vesztett kutya marta volna meg.

KATYERINA Biztos, hogy ő volt?

Trifon az ajtónál hallgatózik

MATVEJ Meg is szólított. - Mit tudsz az én Katyerinámról, Matvej atya? - Nem tudok én semmit, Zinuska. - De hát az egész környék tudja! - kiáltotta. - Honnan tudnék róla bármit is, templomba nem jár, gyóntni nem gyónt...

KATYERINA Annyi bajom volt. Zinovij elment... itt maradtam teljesen egyedül... se pénzt, semmit nem hagyott... még az apósomat is nekem kellett eltemetnem...

MATVEJ Nem azért mondtam. No, nyugodj meg! Úgy nézett rám, mint akinek elment az esze. Majd hirtelen megfordult, és elindult errefelé, de nem az úton, hanem toronyiránt, a mocsáron át. Utánakiáltottam: hé, állj meg! Ne menj arra, Zinuska! Veszélyes! - De hiába, meg se hallotta. Átszaladtam az Előljárhoz, azonnal küldjön kocsit utána. Mert olyan állapotban volt.

KATYERINA Ide nem jött. Nem érkezett meg.

MATVEJ Csak nem esett baja?

A visszaérkező Szergej nekítámad a hallgatózó Trifonnak. Ledönti a földre, kétségbeesett dühvel rugdossa. Matvej atya kilép a zajra

SZERGEJ Mit csinálsz itt?! Hallgatózol, te átkozott? Mit hallottál, mi?! (Meggillantja a papot - Zinovijt", próbál kitérni a tekintete elől) Mi az? Mit akar? Miért jött ide?

TRIFON Matvej atya... látta Zinovij Boriszicsot az éjjel...

SZERGEJ Látta?! Hogyhogy látta?! Lehetetlen...

KATYERINA (Matvej atyának) Ha megjött volna, itt volna. Esküszöm, itt volna!

AKSZINYA Mi történt, az Istenéért!?

TRIFON Hazajött Zinovij Boriszics. Matvej atya látta. Na, ugye mondtam,

Akszinya! Egész éjjel ugattak a kutyák. Csakis ő lehetett!

AKSZINYA De akkor hol van? Nem képzeled, hogy nem jött volna be!

TRIFON Akkor miért ugatott a kutya, mi? Ugatott, majd egyszer csak elhallgatott.

KATYERINA Trifon! Akszinya! Menjetez ki a mocsárba, nézzetek körül!

Állítólag hazajött a gazdánk...

Elmennek

MATVEJ Átmegyek az Előljárhoz, hátha van valami hír

KATYERINA Szóljon, ha megtalálják!

MATVEJ Visszajövök még, Katyerina Lvovna.

KATYERINA Hogyne, jöjjön csak.

Matvej atya el

Gyere be, Szergej!

SZERGEJ Nem megyek be. Többé soha. Dehogy megyek. Ezek mindent tudnak... Látták, Katyerina. Mindent láttak.

KATYERINA Szerjözsa! Édesem, nyugodj meg! Csillapodj, csillapodj!

SZERGEJ Figyeltek. Ébren voltak. Az egész falu tudja már, hogy hazajött a férjed.

KATYERINA Csillapodj, az istenért! Hazajött és eltűnt. Legalábbis ide nem érkezett meg.

SZERGEJ Hát azt hiszed, bolondok az emberek? Apósod hirtelen meghal, a férjed eltűnik, mi meg együtt élünk. Hát azt hiszed, nincs szemük? Mindent tudnak. Es hogy néznek! Ez az átkozott pap is, hozzád beszélsz, de engem fürkész a szemével. Utazzunk el innen, Katyerina! Menjünk innen! Most azonnal! (Beront a szobába, kiforgatja a fiókokat, pénzt keres) Utazzunk el a világ másik végére...

KATYERINA Nem lehet, Szerjözsa. Lehetetlen. Ez minden pénzünk. (Mutatja az aprót, ami Zinovij zsebéből hullt ki) Meg aztán mit is szólnának...

SZERGEJ Pszt! Hallgass! (Feltépi az ajtót, kirohan. Körülnéz az udvaron, majd benyit Trifonék szobájába) Hol vannak? Itt hallgatóznak valahol.

KATYERINA Én küldtem el őket! Édesem, Szerjözskám, térj már magadhoz!

SZERGEJ Könyörgöm, Katyerina Lvovna, adjunk el mindent, és menjünk innen... Úgy néznek, mint a dögöt. Mindent tudnak.

KATYERINA Hallgass egy kicsit! Állj meg, édesem! Bizz bennem! Nem mehetünk el most azonnal. Hogy képzeled? Várnunk kell egy-két hónapot... Lecsillapodnak a dolgok...

SZERGEJ Nem, nem! Nem lehet! Én ezt nem bírom ki. Mondok valamit, Katyerina, adj ide minden pénzt, én elmegyek-ne szólj közbe! -, s messze, ahol senki nem ismer minket, kibérelek egy házat, mindent előkészítek... te pedig utánam jössz, két-három hónap múlva eladod a malmot, és utánam jössz... Jó, édesem!?

KATYERINA Es addig ne is lássalak? Az lehetetlen, Szerjözska. Nem engedlek el.

Hosszú csend, nézik egymást

Jó, legyen, ahogy akarod. (Megöleli a férfit)

Pillanatnyi béke. Közeledő kocsizörgés - kettőjük közös látomása, szorongása

SZERGEJ Eressz el! Meglátnak. (Elbújik hátul a zsákok között)

13. jelenet A VÉGRENDELET

Érkezik Matvej atya az Előljárhoz (ugyanaz a színész játssza, mint Boriszt)

KATYERINA Megtalálták?

MATVEJ Dehogy találtuk!

ELŐLJÁRÓ Mintha a föld nyelte volna el...

KATYERINA Istenem!

ELŐLJÁRÓ De elő fog kerülni. Egy ember nem tűnhet csak úgy el.

MATVEJ Meg fogjuk találni, Katyerina Lvovna.

ELŐLJÁRÓ Nem eshetett baja. Jól ismerte a mocsarat. Holnap az egész falut kirendelem.

MATVEJ Keresni fogjuk. Holnap is, holnapután is, azután is...

KATYERINA De meddig? Meddig akarják keresni!?

ELŐLJÁRÓ Nyugodjon meg, Katyerina Lvovna!

MATVEJ Nem fogjuk magára hagyni. Számíthat ránk.

KATYERINA Alig vártam, hogy hazajöjjen... Apósom meghalt...

Lassan szétzüllik a gazdaság... Már mindent eladtam. ELŐLJÁRÓ Ha előkerül Zinovij Boriszics, rendbe jönnek a dolgok. KATYERINA Es ha nem? Akkor mi lesz velünk? Egyik napról a másikra élünk.

MATVEJ Nem látom, hogyan segíthetnénk magán, Katyerina Lvovna.

KATYERINA Előljáró úr! Ha Zinovij nem kerülne elő... holnap se,
holnapután se... egy hét múlva se...

ELÖLJÁRÓ Igen?

KATYERINA Akkor nem lehetne megnyitni az... az...

ELÖLJÁRÓ Örökséget?

KATYERINA Igen... Legalább egy részét... Minden szétmegy itt.

ELÖLJÁRÓ Hogy képzeli? Hiszen a férje él.

KATYERINA De ha nem kerülne elő... a mocsárból... Akkor...

ELÖLJÁRÓ Halotti bizonyítvány nélkül?!

KATYERINA De hát a felesége vagyok. Gyereket várok. Matvej atya,
könyörgöm, így lassan koldusok leszünk, minden mozdíthatót eladtam
már. A gyerek a városban, mintha enné a pénzt. Azt sem tudjuk fizetni
már. Segítsenek!

MATVEJ Én megértem a helyzetét, de mit lehet itt tenni!? ELÖLJÁRÓ

Semmit. Zinovij Boriszics a törvény szerint él. Ha öt

évig nem kerül elő, holtta nyilváníthatják... de addig él! KATYERINA

(*őrzőng*) Hát nem értik? Addig valamennyien felfordu-

lunk. Ezt akarják, ugye?! Ezt akarják!

Csend

ELÖLJÁRÓ Miért nem nyitatta meg az öreg Borisz végrendeletét?

Ő meghalt, így teljesen szabályos a kérés.

KATYERINA Es azt mikor lehetne megnyitni?

ELÖLJÁRÓ Bármikor. Hozassa haza a városból az unokáját...

KATYERINA Fegyát?! De hát az kiskorú, gyerek még. Es beteg is.

ELÖLJÁRÓ Minden családtagnak jelen kell lennie.

*Megjelenik fáradtan, sárosan Akszinya, majd kissé lemaradva
Trifon*

AKSZINYA Hagyd már azt a kutyát, Trifon!

KATYERINA Trifon! Akszinya! Azonnal fogjatok be, és hozzátok haza a
városból Fegyát!

AKSZINYA De asszonyom, a gyerek nagyon beteg...

KATYERINA Elég!! Takarjátok be és hozzátok haza!

Elmennek

MATVEJ Na látja. Nem kell elkeseredni. Van vigasz

ELÖLJÁRÓ Holnap visszajövünk.

*Katyerina egyedül marad, nagyon meggyötörte a találkozás férje és
apósa „alakjával”*

SZERGEJ (*egy idő múlva előjön. Nézi a nőt*) Bocsáss meg, Kátya!

Elvesztettem a fejem! (*Megöleli*) Ugye elmegyünk innen? KATYERINA

Milyen házunk lesz, Szerjozsa? Mesélj!

SZERGEJ Lesz egy nagy folyó...

KATYERINA Malommal?

SZERGEJ Frissen ácsolt vízimalommal! (*A nő nyakára, mellére,
gömbölyödő hasára rajzolja a mesét*) Vörösfenyőből, hogy ugyanígy
látsszanak az erek... S aztán lent egy nagy kerék, hatalmas, mint a Hold,
és csak viszi, forgatja a víz, hozzá sem kell érnünk...

*Elindul a malomkerékidill. Kattogva forog a kerék. Csobogás.
Kettőjük közös víziója, álma. Időmúlás*

KATYERINA Csak szerelmeskedünk naphosszat a zsákokon!

*A látomásnak Fegyá köhögése vet véget. A kisfiú Akszinyáék
szobájában fekszik, elfoglalva az egyetlen ágyat*

AKSZINYA Téged hív, Katyerina!

A nő elindul Fegyá ágya felé

TRIFON Mi holl leszünk, Akszinyuska?

AKSZINYA Hol leszünk, mit eszünk? Kérdezd meg Szergej Filipicset, hol
nem vagyunk útban!

SZERGEJ Hol, hol?! Sehol! Ott vagytok, ahol akartok. Menj, Trifon, szólj
az Előljárónak! Jöjjenek már!

*Trifon el. Egy darabig nézik egymást Akszinyával. A nő előveszi
zsebéből a gyapjúövet*

AKSZINYA A kertben találtam.

Szergej döbbenten nézi az övet. Akszinya el.

Közben a szobában

FEGYA Ezt hallgasd meg, nénikém! (*Katyerina fejét a mellkasára
húzza*) A doktor mutatta, hiányzik egy dobbanás. Ezért vagyok beteg.
(*Kacag*) Egy semmi kis dobbanás miatt egy egész ember beteg! Hát
nem érdekes, nénikém?

Érkezik az Előljáró és Matvej atya

MATVEJ Jó hírünk van, Katyerina Lvovna.

ELÖLJÁRÓ Váratlan fordulat. Ki gondolta volna?!

KATYERINA (*bízalmatlanul*) Mi az?

MATVEJ Mindjárt, mindjárt! Onnan jön a remény, ahonnan nem is várta,
ugyanis...

Fegyá köhögni kezd, Akszinya magához öleli

ELÖLJÁRÓ Az Izmajlov-vagyon teljes egészében az öreg Borisz
nevén volt... minden ingó és ingatlan, pénz, tartozás, betét -
amint következnek. (*Mutatja a pecsétét, hogy sértetlen*)

MATVEJ Bontsa már ki!!

ELÖLJÁRÓ „Minden vagyonom, pénzem és követeléselem örököse Fjodor
Izmajlovics, az unokám.”

TRIFON Fegyá?!

KATYERINA Fjodor... Izmajlovics?

MATVEJ Záradék is van.

ELÖLJÁRÓ Kivételt képez a malom jövedelme, mely mindhalálg fiamra,
Boriszicsra és nejeére, Katyerina Lvovnára száll. - „Ápoljátok az
emlékemet!”

KATYERINA (*dühtől zokogva kitör. Elveszti önuralmát, az Előljáró
arcába üvölti*) Zsugori, álszent öreg disznó! Hogy gyötörmének
örökkön-örökké az ördögök!

ELÖLJÁRÓ De asszonyom! Nyugodjon meg!

MATVEJ Ez a végső akarata... Tisztelnie kell...

ELÖLJÁRÓ Önszántából, saját keze írásával... Teljesen szabályos.

KATYERINA Értem, értem, értem. Menjenek már el! Mindenki! Tűnjenek
el! (*Berohan a szobájába*)

FEGYA Mi baja a nénikének?

AKSZINYA Ezt te még nem érted. Gyere, feküdj le! (*Ágyba dugja a
gyereket*)

*Szergej pakolni kezdi a zsákokat innen oda, gépiesen, mereven,
mintha kényszermunka lenne. Trifon értetlenül nézi*

SZERGEJ Mit nézel!? Fogd meg és hozzád!

TRIFON De minek, Szerjozska? Hetek óta nem örlet itt senki. SZERGEJ

Ne pofázz annyit! Ha nem tetszik, elég nagy a világ. Ne nézz, tűnj már el
innen!

AKSZINYA (*az ordítózásra kijön*) Mi van, Triska?

TRIFON Velem ő ne ordítson! Kétnaponként átpakoljuk a zsákokat,
fizetség meg semmi!

AKSZINYA Túrni kell... Ő a gazda...
TRIFON Ugyan, miféle gazda. Tudod, mit beszélnek a faluban?
AKSZINYA A helyedben én nem fecsegnék ennyit...
TRIFON Nézd, Akszinya, lássunk tisztán! Itt minden a Fegyáé. Szergej
Filipics egy senki. Ha Fegyá nem akarja, Szergej nem küldhet el... S ha
a gyerek megnő, a szeretet, mit tőled meg tőlem kapott, busásan
kamatozni fog... Veszünk egy kis házat a közelben...
AKSZINYA Ne álmodozz, Trifon!
TRIFON Sajat magunk urai leszünk... Pontosabban én a tiéd. *(Megöleli a
nőt)*
AKSZINYA Eressz! Felébredhet.
KATYERINA *(kijön. Hozza Borisz rőt bundáját)* Hagyd abba, Szergej!
Mégfázol! Legalább ezt vedd fel!
SZERGEJ Elment az eszed! Hogy azt mondják, nézd már a kis Szerjocsát,
mekkora úr lett? A szeretője apósának bundájában pakolja a
zsákokat...
KATYERINA Na és? Hadd fecsegenek, majd elhallgatnak. SZERGEJ
Neked talán mindegy, Katyerina, de én nap mint nap
látom az embereket, amint kárörvendve, vigyorogva néznek.
KATYERINA Hadd vigyorogjanak! Az a fontos, hogy együtt va-
gyunk.
SZERGEJ De akkor *minek öltük meg* Zinovijt!? Erre válaszolj!? Minek?!
KATYERINA Azért, hogy együtt lehessünk.
SZERGEJ Együtt? De hát miféle együttlét ez?! Lelkünkre vettük a bűnt, és
mire mentünk vele?
KATYERINA *(már-már elsírja magát)* Ki tudhatta, mi van a végren-
deletben!? Es ha tudtuk volna, inkább visszamentél volna a hátsó
udvarba, Szerjocska? Hát nem jobb így?! Legalább együtt vagyunk...
senki nem törheti ránk az ajtót.
SZERGEJ No, ne sírj! Az a kölyök az oka mindennek... KATYERINA Nézd,
Szergej! A gyerek beteg, nagyon beteg... hetek óta semmit sem javult az
állapota...
SZERGEJ Na és? Talán elviszi az ördög?
KATYERINA *(riadtan)* Ne beszéljünk erről!

Kijön Akszinya, fekete kendőben. Énekeskönyvvel

Hogy van?
AKSZINYA Elaludt. Katyerina, kéni szeretnék valamit. Isten kegyelméből
hamarosan te magad is anya leszel... ápolod ma este Fegyát. Csak ma
este, hadd menjek el a misére... Imádkozom, hogy minél hamarabb
felépüljön.
KATYERINA Persze, menj csak. *(Bemegy Fegyához)*

TRIFON Ne menjünk ma templomba, Akszinyuska! Nem vagy te olyan
bűnös, hogy minden héten templomba menj... AKSZINYA Mária-nap
van.
TRIFON Értem én, csak hát amióta együtt élünk, egyfolytában van valami...
Nem bírom én ezt! Csak nézlek, nézlek, de hozzád nem érhetek... Miféle
szerelem ez?!
AKSZINYA Mária-nap van.
TRIFON Na jó, jövök én is. De utána együtt leszünk, jó?

14. jelenet FEGYA MEGÖLÉSE

FEGYA *(megébred. Örömmel veszi észre Katyerinát az ágya
mellét. Belekapaszkodik, rajongva lehúzza maga mellé, és
befészkeli magát az ölébe)* Maga az, nénikém? Bújjon be mellém,
jőjjön, olvasson nekem valamit! Itt a könyv, a szentek élete. Nézze, itt
van például Szent Dénes megkínzása... *(Elejti a könyvet, köhögve,
görmayedve kapkod utána)*

KATYERINA Nem kell orvosságot bevinned, Fegyá?
FEGYA Már bevettem, nénikém... Itt van... Mindjárt megtalálom...
(Lapoz)
KATYERINA Keresd csak meg...
FEGYA Hova megy, nénikém?
KATYERINA Szólok Szergejnek, tegye fel az ablaktáblákat. Fagyni fog.
FEGYA Nem maradhatna így, nénikém? Nem fázom, egyáltalán nem
fázom...
KATYERINA Vihar lesz, fel kell tenni a táblákat. Még berepül valami éjjeli
madár a fényre... Maradj nyugton, mindjárt jövök... *(Átmegy
Szergejhez)*

A férfi az ágyon fekszik

(Leül mellé) Fel kéne tenni az ablaktáblákat a kölyöknél...
SZERGEJ Tegye fel Trifon! Fáradt vagyok...
KATYERINA Elmentek...
SZERGEJ *(felül)* Egyedül van?
KATYERINA Egyedül...

Tartózkodás és zavar. Szergej feláll

FEGYA *(átkiált a szomszédból)* Megtaláltam, nénikém. Jőjjön,
megtaláltam!

*Katyerina visszaindul a gyerekhez, Szergej is jön vele, de pár
lépés után megáll, majd visszamegy a szobába. Fegyá az ajtó
mögé bújva vár. Katyerina belép, Fegyá rádobja a lepedőt, és
kacagva-visítva próbálja betuszkolni nagynénjét az ágyba.
Katyerina egyre feszültebb, idegesebb. Sajat sötét gondolatai s a
gyerek rajongása, szeretete*

KATYERINA Nem akarsz még aludni, Fegyá?
FEGYA Dehogysis, nénikém, olyan jól érzem magam... Nézze, kép is van!
KATYERINA Hozok egy nagyobb lámpát, alig látsz! *(Kiszalad)* FEGYA
Nem kell! Jól látok! Jőjjön vissza, nénikém! *(Belekapaszkodik)*

*A nő kitépi magát a kezéből. Beszalad a hálójukba. A férfi az
ágyon ül*

SZERGEJ *(ijedten)* Mi az?!
KATYERINA Semmi. Mire vársz?

*Katyerina ideges, zavart, bizonytalan. Bár sürgetése alapján úgy
tűnik, mintha ő hajtana a gyilkosságot, valójában jobban fél tőle,
mint a habozó Szergej - s ezt a bizonytalanságot a gyerek egyre
erősebb ragaszkodása is fokozza. Szergej lehúzza a csizmáját*

Hagyd ezt!
SZERGEJ Meghallja! Mit vigyünk magunkkal?
KATYERINA Semmit. Gyere már!

*Elindulnak. Katyerina megy elől, Szergej két lépésnyire lemaradva
követi. A nő benyit a szobába, de Fegyát nem találja az ágyban. A
kisfiú a szoba sötét sarkában, a falhoz tapadva áll. Mikor meglátja
Katyerinát, félénken mosolyogva néz fel rá*

Mi lelt, Fegyá?
FEGYA Jaj, nénikém! Nem is tudom, miért, úgy megijedtem.
KATYERINA Mitől ijedtél meg?
FEGYA Ki jött magával, néni?
KATYERINA Velem? Senki sem jött, kedves.

FEGYA Senki? *(Kinéz a csupasz ablakon át az udvarra)*

A hallgatózó Szergej félrehúzódik

Úgy látszik, képzelődtem. Olyan furcsa, én vagyok beteg, s a néni sápadtabb, mint én. Biztos azért, mert virrasztani tetszik velem... De ha a néni is itt aludna velem, talán el tudnék aludni...

KATYERINA *(a hasához kap)* Istenem! Várj egy picit, Fegya!

FEGYA Nincs jól, nénikém? Baj van?

KATYERINA Nincs! Nincs! Iszom egy kis vizet... Mindjárt jövök...

(Kimegy, az ajtó mögött álló Szergejre támad) Egész éjszaka itt akarsz állni!? *(Újra az iménti érzés)* Szent isten! Megmozdult!

Megint megmozdult!

SZERGEJ Mi történt!?

KATYERINA Mozog. Megmozdult.

SZERGEJ Hagyjuk máskorra! Gyere, feküdj le!

KATYERINA Nincs máskor. Menj már!

FEGYA Néni! Nénikém! Mi az? Kivel suttog? *(Kiszáll az ágyból, félve közeledik az ajtó felé)*

KATYERINA Feküdj vissza, Fegya! Ugyan már, mitől félsz? Feküdj csak le!

FEGYA Nem akarok, nénikém...

KATYERINA Fegya, fogadj szót, feküdj le, itt az idő. Feküdj le!

FEGYA De nénikém, nem akarok.

KATYERINA De feküdj csak le... Feküdj le!

Közben odakint megérkezik Akszinya és Trifon. Fegya meglátja a belépő Szergejt. Felsikolt. Akszinya meghallja. Katyerina Lvovna befogja a gyerek száját. Szergej bereteszeli maga mögött az ajtót

Most! Gyorsan! Fogd le, hogy ne ugráljon!

TRIFON Holmi madár lehetett. Ne menjünk még be, Akszinya!

Mindenki alszik már.

AKSZINYA Megnézem a gyereket, és kijövök hozzád.

TRIFON Mindig ezt mondd... A kölyök is várhat pár percet...

AKSZINYA Csak épp benézek!

Trifon leteríti a kabátját a zsákokra fekhely gyanánt. Akszinya elindul a szoba felé. Szergej lenyomja Fegyát az ágyra. Ráfekszik. A gyerek rángatózik

AKSZINYA *(nyitná az ajtót. Zárva. Beles az ablakon)* Gyilkosok!

Álljatok meg! Gyilkosok! Segítsé! Istenem, megölik! Szaladj, Trifon! Lármázd fel a falut! Jöjjenek mind! Gyilkosok! Átkozott gyilkosok! Megölték a Fegyát!

Sikerül kifeszíteni az ajtót, félrerántja Katyerinát, aki testével próbálta eltakarni a mozdulatlan gyereket. Szergej lerogy az ágyra. Akszinya a halott kisfiút öleli

KATYERINA Állj meg, Akszinyuska! Mindent megmagyarázok...

Hívd vissza, Trifont! *(Kiszalad)* Állj meg, Triska, gyere vissza! Könyörgöm, állj meg! Állj meg, te örült! Ne rohanj! *(Visszajön)* Akszinyuska, édesem! Kérlek! Mindent nektek adok! Jó lesz! Békében, együtt... Könyörgöm! Értsd meg!

15. jelenet A TÖRVÉNYSZÉK

Közlegő tömeg egyre fenyegetőbb moraja - Szergej hallucinációja Időmúlás.

Tárgyalóterem. A Bírót „Zinovij”, a Fegyőrt „Borisz” játssza. Szergej összetörten ül a nő mellett. Katyerina nyolc-kilencedik hónapos terhes

BÍRÓ Hogy történt, Katyerina Lvovna?

KATYERINA *(hosszú csend. Lassan összeszedi magát. Kezdetben nem néz fel)* Beteg volt... Mindenki tudja... Az Előjáró is hallotta... Úgy köhögött... és egyszer csak rosszul lett.

AKSZINYA *(felugrik)* Hazudik, bíró úr. Hazudik!! Aljas módon hazudik!

KATYERINA Nem igaz. Ránk törték az ajtót. Meg se nézték, mi történt, csak ordították, hogy gyilkos, gyilkos!

AKSZINYA A saját szememmel láttam, ahogy fojtogatták. Ez itt a gyerek testén térdeit, és párnával fojtogatta.

KATYERINA Esküszöm, nem öltük meg. A gyerek aludt... én ott virrasztottam mellette, egyszer csak felnyögött, kapkodva vette a levegőt...

AKSZINYA Hazudik! A saját szememmel láttam... Anyám életére esküszöm! Szóalj már meg, Trifon! Mondd el te is!

BÍRÓ Üljön le! Folytassa, Katyerina Lvovna!

KATYERINA Megpróbáltam beadni neki a gyógyszert... De nem tudtam, annyira vergődött. Akkor hívtam Szergejt, segítsen! Fogja le a gyereket...

AKSZINYA Azért hívtá, hogy megöljék! Együtt éltek, bíró úr, együtt fojtották meg. Láttam!

BÍRÓ Elég! Hallgasson, vagy kivezettem!

TRIFON Ül le, Akszinyuska! Mindjárt ránk kerül a sor!

AKSZINYA Te ne nyugtass engem, hanem nyisd ki már a szád!

BÍRÓ Csend! Szóval behívta Szergejt. Es ő bement?

KATYERINA Igen. Mert egyedül nem tudtam mit csinálni... Egyre rosszabbul volt.

AKSZINYA Az Istenanyát is lehazudja az égből. Szóalj már meg, Trifon!

TRIFON Ők ölték meg, bíró úr. Becsületemre! Akszinya látta.

KATYERINA Nem igaz! Esküszöm... Nem öltük meg!

AKSZINYA Ők tették, bíró úr. Nyomorult gyilkosok!

BÍRÓ Elég! *(Fegyőrmek)* Hallgattassa el!

KATYERINA *(nyög)* Nem mi tettük... nem öltük meg. Beteg volt...

BÍRÓ *(Trifonnak)* Mondja el, mit látott!

AKSZINYA Ez az! Mondj el mindent, Triska!

TRIFON Jöttünk haza a templomból... késő volt, mert éjféle misén voltunk... siettünk, mert fagyott... Pedig Mária-nap volt... de fagyott...

BÍRÓ Mit látott?!

TRIFON Akszinya odament, hogy megnézzé, mi van a gyerekkel...

KATYERINA Már rosszul volt, hánykolódott...

BÍRÓ És maga hol volt?

TRIFON Én kicsit arrább vártam rá, a zsákoknál... Akszinya belesett a szobába...

AKSZINYA Es láttam, esküszöm, hogy mindent láttam! A saját két szememmel! Szergej a szegény Fegyán térdelt, és fojtogatta!

BÍRÓ Hallgasson már el! Szóval mit látott?

TRIFON Hát... Akszinya benézett az ablakon... és látta, amint Szergej Filipics... meg Katyerina Lvovna...

BÍRÓ De maga is látta?

TRIFON Igen... Hogyne! Láttam, ahogy odamegy... És gyilkosok! Gyilkosok! - kiáltotta. - Megölték a Fegyát!

BÍRÓ És látta őket? Látta, amint fojtogatják?!

TRIFON Hát... Igen... Akszinyát... és azonnal rohantam a faluba segítségért.

BÍRÓ De látta?!

TRIFON Hátén... izé...

BÍRÓ Látta?!

TRIFON Végül is... Nem.

AKSZINYA De hát én láttam! Értse meg! *(Fegyőrmek)* Eresszen már el! Mindent láttam. Itt feküdt a szegény gyerek... Ezek meg rajta. Már nem is rángott szegény...

BÍRÓ *(ordít)* HALLGASSON EL!

Csend

SZERGEJ Én tettem...

BÍRÓ Mit mond?

SZERGEJ Én tettem. Én öltem meg... És Zinovij Boriszicst is...

Ássanak a kertben, a meggyfánál... Ott megtalálják. BÍRÓ Mit szól ehhez, Katyerina Lvovna?

KATYERINA Ha Szergej így találta jónak, én sem tagadok már. Mi öltük meg őket...

BÍRÓ De miért?

KATYERINA Ómiatta. *(Visszaül Szergej mellé)*

A férfi nem néz rá

Kérem, ne válasszanak el tőle!

BÍRÓ Korbácsolják meg Szergej Filipicset, amíg el nem ájul. Utána huszonöt év kényszermunka, mindkettőjüknek.

Katyerina hallucinációja - Szergej második megkorbácsolásának hangjai, majd a gyalogmalom zakatolása. Időmúlás. Színváltás

16. jelenet A KŐFEJTÉSÉNél

Az ágy forogni kezd, átalakul közüző malommá. Szergej a rúdnak dőlve hajtja a malmot. A két fegyőrt a Boriszt, illetve a Zinovij játszó színész alakítja. A malom csak jelzése a kényszermunkának, a kínzás nem fizikai, hanem emberi-lelki. Katyerina és Szergej le-reagálják fegyőreik hasonlóságát korábbi áldozataikkal, és erre azok kétértelmű játéka is alapot szolgáltat. A többi rab ebből természetesen semmit nem észlel

ÖREG Meddig forgatod még üresben?! Nem hallod, hogy üres?! Molnár voltál, malmod is volt, nemde?! Akkor minek forgatod üresben. Na gyerünk, rakd meg szépen! Vissza! Rakd meg rendesen!

Szergej elindul, megrakja a saroglyát, elvonszolja a garatig, beleönti a malomba

ÖREG Azt az egyet sajnálom, hogy nem hagynak minket magunkra, Szerjzsa. Ellennék én veled kettesben a világ végéig is. Sajnos előbb-utóbb megjön a többi gazember, s akkor nem marad elég időm rád. Pedig legszívesebben naphosszat nézném a szenvedő képedet. Mit szenvedsz, mint Krisztus a kereszten? Hol vagy te Krisztustól, mi? Hogy fulladtál volna meg anyád mellén! No, mondj már valamit! Hogy volt? Beszélj!

SZERGEJ Mindent elmondtam már! Vétkeztem, de nem sok örömem telt benne...

ÖREG Hát mit vártál? Hogy a mennybe mész?!

MOSZKVAI *(kintről)* Mozgás! Szedd a lábad! Emeljétek fel, és hozzátok! Gyerünk!

ÖREG Na, megjött a transzport! Fővárosi fegyencek! *(Kiköp)* Lesz itt multság!

17. jelenet ÚJ RABOK

Bejön a menet - egy rúdhoz láncolva Fiona („Akszinya”), Ivan Akimovics („Trifon”) és Szonyetka („Fegya”). A Moszkvai Fegyőr („Zinovij”) vezeti őket

MOSZKVAI Két napja jövünk... elvitte a víz a hidakat...

ÖREG Hogy ezeket a átkozottakat mért nem viszi el soha! *(Átveszi a priuszosokat)* Egy hiányzik. Katyerina Lvovna.

MOSZKVAI Szült. Hamarosan küldik. *(Szergejhez)* Hé te! Fiad

született! Megnéztem. Csak úgy mosolygott rám. Te nyomorult!

ÖREG Hagyd békén! No lássuk, mit hoztál! *(A kartonból)* Ivan Akimovics! Mit csináltál? No nézd! Hogy kihúzza magát. A szemembe nézz, szerencsétlen, ne a fejem fölé! Azt mondaná az ember, milyen becsületes, jó kiállású fiatal gyerek...

IVAN Az vagyok...

ÖREG *(dühösen)* Az vagy!? Térdre!

SZONYETKA Oldozzon ki! Nem bírom tovább.

ÖREG Kuss! Szóval mit csináltál?

IVAN Megöltem a bátyámat.

ÖREG Az édesbátyádat?! Ne meredj így rám! Legalább süsd le a szemed, te átkozott!

IVAN Nincs mit szégyellnem.

ÖREG Még büszke is vagy, mi? Majd én meghajlítom a derekad.

SZONYETKA Kérem, könyörgöm! Nem bírom már. Oldozzon el!

ÖREG Te mit keresel itt, kis szépség? Milyen csinos arc, ártatlan szemek... Szonyetka Sunyin... Gyilkosság?? Hihetetlen! Hogy történt? *(Olvassa a papírt)*

SZONYETKA Nem tudom...

ÖREG Mit nem tudsz, te szajha? Megfogta a csenevész körtédet, te meg belevágtad a kést! Így volt?

SZONYETKA Könyörgöm... Én nem akartam... Én... Én ártatlan vagyok...

ÖREG Majd segítünk ezen. *(Benyúl a lába közé)*

SZONYETKA *(kitör, majdnem feldönti az Öreg)* Engedjen el!

MOSZKVAI Nézd a kis bestiát! Nem is olyan ártatlan.

SZONYETKA Oldozzon el, könyörgöm! Nem bírom már.

FIONA Ne bánts! Hiszen alig áll a lábán.

ÖREG S te olyan jól állsz?

FIONA Nem panaszkodom. Foglalkozzon inkább velem, s a kislányt hagyja békén!

ÖREG Jó, legyen! Nos, beszélj! *(Megnézi a nevét)* Fiona Belov. No halljam, Fiona!

FIONA Mit mondjak? Csaltam, loptam, mindent bűnt elkövettem, csak nem öltem. Elkaptak először, másodsor, ötödször, megunták, és rám húztak húsz évet, de kutya legyek, ha megbántam. Jól éltem, és itt is jól fogok.

ÖREG Mi a fene!

FIONA Oldozd el a kislányt, nem bánod meg!

ÖREG Szabad vagy, kicsinyem... Na gyere, Fiona!

FIONA Te részeg vagy. Hol ittál? Adj nekem is, és úgy megforgatlak, hogy megemeleged!

ÖREG Bírom én, ne félj! *(Italt hoz)*

FIONA Téged hogy hívnak?

SZERGEJ Szergej Filipics...

FIONA Nohát, akkor énekelj, Szergej Filipics! Szonyetka, Ivan rajta! *(Veri a ritmust, énekel, táncol, csókolgatja az őrt - néha Szergejjel is fordul egyet)*

A többiek is bekapcsolódnak. Fiona addig forgatja az Öreg Fegyőrt, míg az féláljultan lerogy az ágyra. A tánc lassan véget ér. Elcsitul a láger. Csak a Moszkvai Fegyőr füttyöli tovább azt a régi dalt: „Fekete éj, kerül az álom...” Megjelenik Katyerina

18. jelenet A TALÁLKOZÁS

KATYERINA *(megáll, hallgatja a régi dalt. Elindul a „füttyölés” felé, halkan)* Szergej? Szerjzsa!
MOSZKVAI Megjöttél?!

KATYERINA Szergej hol van? Engedjen oda hozzá!
MOSZKVAI. Csókolj meg!
KATYERINA Hagyjon békén! Engedjen hozzá! Könyörgöm! MOSZKVAI
Csókolj meg, és mehatsz! (*Vágygal átöleli a nőt, neki-dönti a falnak*)
KATYERINA Engedjen el! Eresszen el!
MOSZKAI Ne harapj, te szerencsétlen!
KATYERINA Eresszen el! (*Belekap a férfi hajába*)
MOSZKVAI No, megállj! Megtanulod az itteni rendet! (*Pofon veri a nőt -
mint egykor -, s a kezét hátracsavarva hozzáláncolja a pallóhoz*)

*Az Őreg Fegyőr kajánul nézi. Moszkvai szégyelli, hogy ennyire
elragadta a vágy*

ŐREG Milyen lába köze lehet az ilyennek?
MOSZKVAI Mint a farkas szája...
ŐREG De azért utánanyúltál.
MOSZKVAI Amíg él, csak nő ez is. (*Visszahúzódik a sötétbe, onnan
figyeli a nőt, a többieket*)

*Szonyetka olyan átéléssel figyelte a férfi erőszakosságát, mintha
saját életének egy mozzanatával szembesült volna*

ŐREG (*megáll Katyerina előtt*) No, hadd lássalak, te híres! Gyereket
ölni a szeretőd kedvéért!? No, mondj valamit! Szólj már meg!
KATYERINA Engedjen oda hozzá!
ŐREG Még most is ezen jár az eszed, te szemérmetlen. KATYERINA
Csak egy pillanatra! Megfizetem... Vegye el a gyűrűmet! Arany. Kérem!
ŐREG (*vigyorog*) Ahogy akarsz. De aztán csendben legyetek!

*Katyerina elindul a malom körül. Halkan szólítgatja Szergejt. Végül
megtalálja. A férfi alszik*

KATYERINA Szergej! Életem, boldogságom!
SZERGEJ Ki az ?
KATYERINA Én vagyok, Szerjzosa.
SZERGEJ Mit akarsz? Hogy kerülsz ide?
KATYERINA Kivel vagy? Ki ez a nő!?

*Elkapja a sötétben Fionát, dühödten csépel. Szergej megpróbálja
szétválasztani őket, erre Katyerina nekiesik a férfinak. Az örök alig
bírák leszedni róla*

SZERGEJ Mit játszod meg magad!?
KATYERINA Te nyomorult! (*Pofon vágja*)
SZERGEJ Vigyázz magadra, Katyerina! Én nem vagyok Zinovij Boriszics!
(*Szembe találja magát a Moszkvaival*)
MOSZKVAI Elég, Szergej! Munkára!
ŐREG Fogjátok meg a saroglyát! Ne tátsd a szád! Forogjon az a malom!
Mozgás, Katyerina Lvovna!

19. jelenet A KI NEM BÉKÜLÉS

*Szergej és Szonyetka saroglyázik, Katyerina és Ivan Akimovics a
malmot hajtja. Odalép hozzájuk a kiváltságos Fiona*

FIONA (*megállítja Katyerinát*) Add vissza a kendőmet!
KATYERINA Te voltál az?
MOSZKVAI Hé! Gyerünk tovább!
FIONA Nem. Előbb adja vissza a kendőmet!
KATYERINA Miért akarsz elválasztani minket?

FIONA Elválasztani?! Honnan tudtam volna, hogy a tied?

Odaér Szergej és Szonyetka a saroglyával

KATYERINA Nesze a kendőd! Csak nem leszek féltékeny rád! Te,
fegyencelep kurvája!
FIONA Menj már, te bolond! Hát olyan érdekes ez a szerelem, hogy
csakugyan haragszol?
KATYERINA Törődj a magad dolgával! (*Tovább hajtja a malmot*)

*Szonyetka vonszolja a saroglyát, nem bírja mára terhet,
megbotlik, elesik*

SZERGEJ (*Moszkvai Fegyőrnek*) Engedje meg, hadd üljön le egy kicsit!
Alig áll a lábán.
SZONYETKA (*Szergejnek*) Hagyja, Szergej Filipics! Bírom én...
SZERGEJ De hát megemelni is alig bírja.
MOSZKVAI Fogjátok meg, s gyerünk!
SZERGEJ Mit akar?! Meg akarja ölni?
MOSZKVAI Hé! Te ne jótékonykodj vele! (*Szonyetkának*) Fogd meg a
saroglyát! Gyerünk, kicsinyem!
SZONYETKA (*Szergejnek*) Birmám én, Szergej Filipics, csak ne fáznék
ennyire... Úgy érzem, meghalok. (*Elejti a saroglyát, leül*) MOSZKVAI
Akkor fogd meg, Szergej, s vigyed!

Mig Szergej újra megrakja a saroglyát, Fiona odajön hozzá

FIONA Ide figyelj, Szerjzosa! Béküljetek ki! Együtt kerültetek ide...
egymásért tettétek az egészet. Ne bolonduljatok meg! Kérj bocsánatot
tőle!
SZERGEJ Békülj ki, Lvovna! Ami történt, megtörtént.
KATYERINA És?
SZERGEJ Ezen már nem segíthetünk.
KATYERINA Nem állok szóba veled, amíg bocsánatot nem kérsz.
SZERGEJ Jó, ha nem, hát nem. (*EI*)
FIONA Miért nem békültél ki vele?
KATYERINA Hagyj békén! (*Elfordítja a fejét. Szó nélkül lefekszik a fal
mellé*)
FIONA Bolond vagy! El fogod veszíteni!
KATYERINA Azt is akarom! Az Isten adjon erőt, hogy soha többé ne szóljak
hozzá!
SZERGEJ Hagyd el, Fiona, majd megnyugszik!
FIONA Nézz másfelé! Velem nem fogod húzni ezt a szegényt!

20. jelenet IVAN AKIMOVICS TÖRTÉNETE

SZONYETKA (*Ivannak*) Te kibékülnél?
IVAN Nem. Annál rosszabb később...
SZONYETKA Te sem tudsz aludni?
IVAN Dehogynem. Amióta megöltem, olyan nyugodtan alszom, mint a
hóesés. Pedig a bátyám volt... Édesbátyám! SZONYETKA Rosszul bánt
veled?
IVAN Nagyon szerettük egymást! Azt is megbocsátottam volna neki, hogy
elszerette a feleségemet...
SZONYETKA S akkor miért ölted meg?
IVAN A gyerek miatt. Az is az övé volt, a saját édesgyerekem. Én
neveltem, úgy szerettem, mint a sajátomat, merthogy annak
hittem... Nem vettem észre, hogy a bátyám vonásait viseli...
SZONYETKA Es nem bántad meg? Mégiscsak a bátyád volt... IVAN
Dehogy bántam! Amit tettem, az maga az igazság! Ha nem
ölöm meg, magamat kötöttem volna fel. S az nem ugyanolyan
gyilkosság!? De! Csak azért őt nem küldték volna ide!
SZONYETKA S a feleséged?

IVAN Őt nem bántottam, minek bántsam? Szerelmes lett, megszá-
dult, nem tehet róla. A szerelmes ember nem olyan, mint te meg
én... inkább mint az állat vagy a jégverés... Én is voltam, tudom
milyen az. Félek is tőle, mint a hólyagos leprától...

SZONYETKA Én csak egyszer voltam... ebbe az utolsóba... előtte
sok férfival háltam, de látod, milyen vagyok...? Lefektetnek
éjszaka, részegen, jobb híján, s többé rám se néznek... Úgy
megundorodtam magamtól, hogy ha hozzám ér valaki, remegni
kezek... Én belülről fázok, Ványa. Nézd, milyen hideg a ke-
zem. *(Megsimogatja Ivan arcát)*

IVAN *(ráüvölt)* Hé! Hagyj nekem békét! Ismerem én az efféle
szöveget! Máshol kereskedj! *(Elhúzódik)*

*Szergej közelebb jön. Katyerina figyelni őket. Szergej kissé „neki”
játszik*

SZERGEJ Ha ilyen könnyen adtad oda magad bárkinek, akkor
ezt... akit szerettél... ezt minek ölted meg?

SZONYETKA Mert őt... őt akartam! Annyira akartam, hogy egy évig
küzdöttem érte... mindent eltértem neki... Mindent! A végén már
sírtam, amikor vetköztetett... összeszorított foggal túrtam, mert
nagyon szerettem... nagyon szerettem...

SZERGEJ És?

SZONYETKA Nem tudom... tovább nem tudom... csak hogy
minden véres lett... *(Sír)* Amióta meghalt... Úgy fázom... Mintha
a föld hidege lenne...

SZERGEJ Hogy remegsz! Rád terítsem?

SZONYETKA Ne! Hagyjál engem! *(Elhúzódik)*

*Katyerina befordul a fal felé. Szergej leveti a kabátját, betakarja a
lányt. Az némán túri*

FIONA *(odajön a fekhelyhez, megböki Katyerinát)* Alszol? Tudom,
hogy nem alszol. Ne makacskodj, Katyerina!

Katyerina nem mozdul

Békülj ki Szergejjel, amíg nem késő. Hallod!

Katyerina hallgat

Vigye el az ördög a büszkeségedet!

KATYERINA Inkább meghalok! *(Csend)* Én nem fogok utánamen-
ni!

*Szergej és Katyerina egymást nézik. A háttérben a Moszkvai Fegy-
őr-Zinovij figyelni őket*

21. jelenet A HARISNYA

MOSZKVAI Munkára! Gyerünk, ragadjátok meg a rudat, lapátot!
Serényen, egy-kettő! Daloljon a szív! Nem énekelsz valamit,
Szerjzsa? *(Dúdol, veri a ritmust)*

ÖREG *(Fionának)* Vártalak az éjjel.

FIONA Az ördögöt vártál! Úgy aludtál, mint az ágyú.

ÖREG Miért nem költöttél fel?

FIONA Hogy aztán ne hagyj aludni? Nem ettem meszet.

ÖREG Azért lehetnél egy kicsit kedvesebb. Mindenfélét kapsz
tőlem... dolgoznod sem kell...

FIONA Jó, jó! Ma éjjel felköltelek...

Szonyetka és Szergej leteszi az üres saroglyát Ivan elé

SZERGEJ Rakjátok meg!

Katyerina halad el mellettük

(Megállítja) Lvovna! Beszélni szeretnék veled! No, mi az? Még
mindig haragszol?

KATYERINA Nem állok addig szóba veled, míg bocsánatot nem
kérsz. *(Tovább hajtja a malmot)*

SZERGEJ *(utánamegy)* Nézd, megesik az ilyesmi...

KATYERINA Megesik?! Olyan fájdalmat okoztál.

SZERGEJ Jó! Bocsáss meg! Gyere hozzám ma éjjel!

KATYERINA Mindent összetörtél.

SZERGEJ Nem akarsz jönni, Kátya?

KATYERINA Óh, Istenem! Dehogynem... *(Odabújik Szergejhez)*

MOSZKVAI Ti pusmogtok itt? Eredj innen, Szergej! Elveszem én
a

kedvedet, Katyerina Lvovna, az efféle enyelgéstől. Gyere, hajt-
suk együtt! Hajtsuk meg jól, hadd legyen könnyű az álmod!

(Forgatja a malmot, egyre gyorsabban)

Katyerina elesik, a Moszkvai tovább vonsozolja a földön

ÖREG Elég, fiam! Van időnk bőven! Holnap is, holnapután is...

Mára elég! Feküdjetek le!

KATYERINA *(lassan feltápáskodik, odamegy az öreghez)* Ennyi
van: tizenhét kopejka. Engedjen oda hozzá ma éjjel!

ÖREG Tizenhét kopek!? Egy egész éjszakáért?

FIONA Talán sajnálsz tőlük?

ÖREG Ha te nem sajnálsz tőlem...

FIONA. Hozz inni, s jöhetsz! Erőset hozz, pálinkát, hadd forogjon a
világ!

ÖREG *(elveszi a pénzt)* Jó, nem bánom. De nehogy megint egy-
másnak esetek!

KATYERINA *(mosolyog)* Most nem fogunk!

Odamegy Szergejhez, aki már várja

SZERGEJ Drága Kátyám!

KATYERINA Te rosszaság! Ölelj meg, szoríts magadhoz! *(Vadul
nekiesik Szergejnek, öleli, csókolja, simogatja - mint első éj-
szaka)*

SZERGEJ Óvatosan!

KATYERINA Mi lett?

SZERGEJ Szétmarta a kő a lábam. Rettenően hasogat!

KATYERINA Nem kellett volna nők után mászkálnod. Az ette le a
húsodat.

SZERGEJ Ne csúfolódj! Egyfolytában mar és éget. El fog fertőződ-
ni. Azon gondolkodom, hogy reggel jelentkezem a kórházba...

KATYERINA El akarsz kerülni innen?! Ki tudja, visszahoznak-e?

Ne

menj kórházba, könyörgöm!

SZERGEJ De mit tegyek? Úgy szaggat, mintha a meztelen
csonton járnék...

KATYERINA Várj, Szerjzsa! Tessék, húzd fel ezt! *(Leveszi a
haris-nyáját)*

SZERGEJ Nem azért mondtam!

KATYERINA De, vedd csak fel! Ugye nem mész el?

MOSZKVAI Már megint itt vagy!

KATYERINA Megfizettem érte. Hagyjon még egy kicsit! Kérem!

MOSZKVAI Nem! Elég volt! Mars a helyedre!

KATYERINA Jó éjt, Szerjzsa! *(Visszaoson a helyére, odabújik
Fionához)* Kibékültünk. Olyan csodálatos, Fionka! Istenem, nem
bírtam volna tovább. Fion, Fionka!! Olyan boldog vagyok. FIONA

Te, bolond, te! Előbb majd belehalsz a büszkeségbe, aztán
meg örülsz a semminek! No, nyughass már! *(Kacarásznak, mint
két aranyhal)*

KATYERINA De jó lenne megint vele aludni! Egy egész éjszakát!

FIONA Holnap szólok azt öregnek.

Pillanatnyi csend. Reggeli kongatás

MOSZKVAI Munkára! Gyerünk, fel!
ÖREG Ivan Akimovics, a lapáthoz! Ne oly büszkén, hajoljon a derekad!
MOSZKVAI A szerelmesek fogják meg a rudat!
KATYERINA Gyere, Szerjzsa! (*Hajtani kezdik a malmot*)
ÖREG A kis Szonyetka Sunyin meg a saroglyához...
MOSZKVAI Ébresztő, mákvirág! (*Belérug az alvó Szonyetkába*)
ÖREG Kelj fel, te csipás!

Szonyetka lassan feltápáskodik, feláll. Lábán virít Katyerina mintás gyapjúharisnyája. Mikor a nő meglátja, döbbsenten megáll. Szergej tovább hajtja a malmot, a rúd elsodorja Katyerinát, elvágódik. De mintha észre sem venné, csak ül a földön, és értetlenül nézi a lányt. Szergej odaér hozzá

KATYERINA (*remegő kézzel mutatja neki a harisnyát. Alig tud megszólalni*) A harisnyám...
SZERGEJ Es mit vártál? Miután elmentél, egész éjjel veled voltam.
KATYERINA De miért, Szerjzsa?!
SZERGEJ Mert elegendem van belőled! Szabadulni akarok tőled.
KATYERINA Te! Te kurva!

És szembeköpi. Szergej már-már vicsorog a dühtől. Nézik egymást remegő indulattal

22. jelenet A BOSSZÚ

MOSZKVAI (*nevet*) Jól megkaptad, Szerjzsa!
SZERGEJ Ezt megkeserülöd, Katyerina Lvovna! Nem viszed el szárazon, ne féj!!
ÖREG Elég a szórakozásból! Gyerünk, dolgozni! Egy, kettő... (*Veri a ritmust*) Tekerd a rudat! Katyerina, ne bámulj, üres a malom.

Katyerina elindul, apatikusan húzza maga után a saroglyát. Megbotlik, elesik

MOSZKVAI Segíts neki, Szonyetka! Látod, hogy nem bírja!
SZERGEJ Talán beteg?! Biztos felfázott!
ÖREG Gazdag családból jön, malma is volt, jó meleg ágygal. Azért ilyen gyenge szegény.
FIONA Ne bántsátok! Az ördög bújjék betétek!
SZERGEJ Katyerina Lvovna! Figyelj rám, most komolyan beszélek!
FIONA Hagyjátok már abba! Nyomorultak! (*Tehetetlen dühében rángatni kezdi a malom rúdját*)
SZERGEJ (*majdnem elesik*) Ne rángass, te ribanc! Szóval, Katyerina Lvovna, hozzád beszélek... itt szórod a pénzt, mindenkit lefizetsz, egyszer igazán megvendéghetnél minket is... Innál egy kis pálinkát, szerelmem?

SZONYETKA Innék... Olyan hideg van itt.
SZERGEJ Pedig a lábad jó melegben van. Hé, kereskedőné, ne fukarkodj! Vendégelj meg, életem boldogsága!
FIONA Hát nincs benned egy szemernyi lelkiismeret sem?! IVAN Elég, Szergej Filipics! Hagyd békén a szerencsétlent! SZERGEJ A gyereked dűsgazdag, te meg egy kis pálinkát is sajnálsz tőlünk...
FIONA Ha már előtte nem szégyelled, legalább miattunk türtőztess magad!
SZERGEJ , te világ ringyója! Hát én szégyelljem magam? Talán soha nem szerettem ezt az asszonyt. Vagy ha szerettem is, egyszer... egy napig... De most... most Szonyetka szétfagyott lába is kedvesebb előttem, mint ennek az ázott macskának a pofája! Mit hányhat ez nekem a szememre? Semmit. Igaz, szerelmem!?

Felugrik a pallóra, és szájon csókolta Szonyetkát. Talán károg is egyet

MOSZKVAI Elég, Szergej Filipics!
ÖREG Tovább! Munkára! Ne aludj, Katyerina Lvovna! Gyerünk!

Szergej a régi dalt énekl, gúnyosan, szerelmesen: „Fekete éj, kerül az álom...” Katyerina némán vonszolja a saroglyát. Túlhalad a garat felé vezető pallón, észre sem veszi. Megy a Moszkvai Fegyőr (Zinovij) felé. Megáll előtte, felnéz a férfira. Mintha a férjével találkozott volna. Késői megbocsájtás? Ki tudja. Nézik egymást

SZONYETKA Hé, hova mégy?! Nem arra van a garat. (*Odaszalad. Megfogja a saroglya végét, és viszi, húzza maga után a helyes útra, a garat felé*)

Katyerina merev tekintettel lépdel Szonyetka mögött. Köztük ring a saroglya. A malom torkolatához közelednek. Katyerina lassú, kikerülhetetlen mozdulattal tolni kezdi a garat felé a visító, rémült Szonyetkát

KATYERINA Hajtsd, Fionka, hajtsd! Ivan, Fiona! Hajtsátok! (*Belöki Szonyetkát a „kövek” közé, majd ő maga is utánaugrik*)

Szonyetka próbál megkapaszkodni a garat peremében, de Katyerina lefejtí a kezét a deszkáról és lenyomja

SZERGEJ (*próbálja megállítani a malmot, rángatja, lökdösi a kereket egyre vadabban forgató Ivant és Fionát*) Álljatok meg! Állítsátok meg! Állítsátok meg!

A malom megáll. Csend. A két fegyőr előbb a garatba, majd Szergejre néz. Tekintetük találkozik. A férj s az após tekintete

MOSZKVAI Elvégeztetett

VÉGE

